

HIIUMAA

majandusülevaade
2018

HIIUMAA

majandusülevaade

2018

Väljaandja

Sihtasutus Hiiumaa Arenduskeskus kuulub üle-eestilisse maakondlike arenduskeskuste võrgustikku, kus töötab üle 130 spetsialisti ja konsultandi. Arenduskeskus pakub nõustamist ettevõtjatele, investoritele, mittetulundusühingutele ja kohalikele omavalitsustele ning algatab ja viib ellu maakonnale olulisi projekte.

Swedbanki Kärdla kontor

Keskväljak 5a, Kärdla
elmo.harjak@swedbank.ee

Hiiumaa vald

Keskväljak 5a, Kärdla
valitsus@hiiumaa.ee

Fotod: Meeli Küttim, Ivo Panasyuk, erakogud

Keeletoimetaja: Liina Siniveer

Kujundus / küljendus: Irina Tammiss

Trükk: Trükiviis OÜ

Sisukord

Saateks	5
Eesti majandusaasta 2018	7
Hiiumaa ettevõtluskeskkond 2018	9
Tööjõud	9
Palgad	10
Ühendused	12
Kinnisvaraturgu mõjutavad järjest enam pangad	14
Ettevõtluse tugiorganisatsioonid	15
Teadusasutustega seotud tugiüksused	15
Kompetentsikeskused	16
Muud katusorganisatsioonid	16
Kohaliku omaalgatuse programm	17
MTÜ Hiidlaste Koostöökogu ja LEADER-programm	18
MTÜ Hiiukala ning Euroopa merendus- ja kalandusfond	20
Hiiumaa majanduse üldnäitajad	22
Ettevõtlussektorite üldnäitajad	23
Suurimad tööandjad, suurimad käibed	27
Majandussektorite lisandväärtus	29
Majandussektorite ülevaade	32
Plastitootmine (keemia-, kummi- ja plastitoodete tootmine)	32
Hulgi- ja jaekaubandus	33
Veondus ja laondus	34
Tekstiilitööstus	35
Ehitus	36
Metsamajandus	37
Puidu töötlemine ja mööblitööstus	38
Majutus ja toitlustus	39
Põllumajandus	39
Toiduainete tootmine	40

Elekter, gaas, vesi, jäätmed, mäetööstus	41
Muud sektorid	42
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arenguks eelduste loomine	43
Eksport Hiiumaa majanduses	44
Kuidas Hiiumaa majandus rahvusvahelistub?	48
Loov Hiiumaa 2025 – teekaart loomemajanduse arendamiseks Hiiumaal	51
Tuleviku töö – uued suunad ja lahendused	55
Kokkuvõte	58
Analüüsi alusandmed ja selgitused	60

Saateks

2018. aasta oli omavalitsuste ühinemise järgne uue valla käivitamise aasta – algas nelja endise valla kokku kasvamise uueks Hiiumaa vallaks. Eestis ainulaadsena hakkasime välja töötama omavalitsusmudelit, kus ühise valla sees on viis tugevat osavalda selgete pädevuste ja eelarvega.

Haldusreformi järgse omavalitsuste korralduse teemal arutledes väljendasid hiidlased selgelt, et ka edaspidi soovitakse oma kodukohta otsustes kaasa rääkida ja kodu lähedal vallaga suhelda. Samuti ei soovinud keegi seda, et omavalitsuse asutused koondusid ühte kohta. Vähendamaks hirmu, et juhtimine jääb inimestest kaugemale, olemegi üles ehitanud süsteemi, mis annab inimestele kindluse, et oma ettepanekute ja muredega saab endiselt pöörduda kõikidesse vallamajadesse, kus asuvad osavallavalitsused.

Uue struktuuri järgi tekkis Hiiumaa vallas kahetasandiline juhtimine: osakonnajuhataja valdkonnajuhina ja osavallavanem jooksva töö korraldamiseks. Osavaldade mudelit luues seadsime eesmärgiks kodulähedase juhtimise ning asjaajamise säilimise. Osavaldade eesmärgiks on kohaliku initsiatiivi ja identiteedi hoidmine, kohalike elanike kaasamine kohalike küsimuste otsustamisse ning piirkondlike huvide esindamine valla ülesannete täitmisel. Keskele vallavalitsusele jäi sellel strateegilisel juhtimise tasandil, niisamuti ka kitsamad kompetentsid nagu nt lastekaitsetöö ja tugiteenused, nii juriidilise kompetentsi kui raamatupidamise näol. Samuti on suuremate investeringute elluviimine üle saare juhtinud vallavalitsuse arenguosakonna poolt. Hallatavad asutused valdavalt jäid osavalla hallatavateks asutusteks, v.a haridusasutused, mis alluvad vallavalitsusele.

Seoses maavalitsuse tegevuse lõppemisega on Hiiumaa vallavalitsuse korraldada nii maakondlik ühistransport, perekonnatoimingud kui ka rahvatervise ja siseturvalisuse valdkond.

On oluline, et enam ei konkureeri Hiiumaa piirkonnad omavahel, vaid ülesaaarelise volikogu näol on vaade terve saare tasakaalustatud arendamiseks, mis võimaldab edaspidi ressursse otstarbekamalt kasutada. Valla 2018. aasta eelarve kujundamisel oli alusteks ühinenud valdade

Reili Rand
Hiiumaa vallavanem

koostatud eelarveprojektid endiste valdade prioriteetidest lähtuvalt. Hiiumaa valla arengukava ja eelarvestrateegia aastateks 2019–2022 kinnitati 31. oktoobril 2018.

Ühinemislepingust tulenevalt korrigeerisime kulude asukohta eelarves. Maksutulude ja ressursitasude jaotusel on lähtunud ühinevate omavalitsuste 2017. aasta põhitegevuse eelarve mahust, kus vallavalitsuse tasandile jäi kasutada 32,79 protsenti maksutuludest ja ressursitasudest ning osavalla tuludeks eraldatakse ülejäänud osa maksutuludest ja ressursitasudest – 67,21 protsenti.

Kokkuvõttes oli 2018. aasta fookuses eelkõige uue omavalitsusstruktuuri käivitamine ning igapäevane majandamine. Suur rõhk oli ühise õigusloome väljatöötamisel. Jätkati varasemalt käivitatud investeeringute elluviimisega ning alustati ettevalmistusi uuteks investeeringuprojektideks. Tegemist oli keeruka, kuid eduka aastaga. Väljakutset pakkus nii osaliselt vabatahtlikult, kui osalt sundliitmisenä toimunud ühinemine, samuti avalikkuse suurenenud ootus uuele vallale.

2018. aasta jooksul jätkasime valla ja arenduskeskuse koostöös hommikukohvi formaadis kohtumisi ettevõtjatega – tutvustasime valla arenguprojekte ja arutasime ettevõtjate jaoks olulisi teemasid. Kuigi kohtumistel käis hulgaliselt ettevõtjaid, nägime, et piiratud aja jooksul ei saa siiski ettevõtjate käekäigust head pilti. 2019. aastaks tegime plaani külastada igal nädalal Hiiumaa ettevõtteid nende oma tegevuskohas, et kaardistada veelgi laiemalt ettevõtjate vajadusi ning aidata kaasa võrgustamisele.

Kogukonnaga koostöös valminud Hiiumaa 2035+ arengukava on seadnud eesmärgiks, et üha rohkemate inimeste soov Hiiumaal elada ka päriselt realiseeruks. Eelseisva nelja aasta eesmärgiks oleme võtnud 10 000 hiidlast. Selle eesmärgi saavutamiseks on paika saanud kiire ja ambitsioonikas investeerimiskava elukeskkonna parendamiseks ning võimaluste loomiseks. Edukad oleme aga vaid koos tegutsedes, mistõttu tänan kõiki vallavalitsuse ning hallatavate asutuste töötajaid selle ühise pingutuse eest. Hiiumaa kogukonda tänan mõistva ning kannatliku suhtumise eest. Hiiumaa ettevõtjaid tunnustan sihikindluse eest ja soovin jätkuvat head koostööd. Olete meie majanduse ja inimeste hoidjad – aitäh teile!

Eesti majandusaasta 2018

Kolmandat aastat järjest püsis Eesti majanduskasv üle 3%. Eesti sisemajanduse kogutoodang (SKT) suurenes 2018. aastal 2017. aastaga võrreldes 3,9%. SKT jooksevhindades oli 2018. aastal 26 miljardit eurot.

Enamikku valdkondi haaravat kasvu mõjutas kõige rohkem ehituse, töötleva tööstuse ning kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus. Märkimisväärse osa andsid majanduskasvu veel veonduse ja laonduse ning info ja side tegevusalad. Aasta kokkuvõttes pidurdas majanduskasvu märgatavalt vaid põllumajandus, metsandus ja kalandus. Eelkõige oli selle põhjus tegevusala näitajate tagasimineku aasta teisel poolel.

Ehituse tegevusala lisandväärtus suurenes 2018. aastal 18,6%. Nii kiire oli tegevusala lisandväärtuse kasv viimati 2011. aastal, kui majandus alles hakkas kriisist taastuma. Lisandväärtus suurenes kiiresti veel kutse-, teadus- ja tehnikategevuse (13,3%), info ja side (10,6%), veonduse ja laonduse (9,2%) ning mäetööstuse (8,7%) tegevusalal. Eesti majanduse suurima tegevusala ehk töötleva tööstuse lisandväärtuse kasv kiirenes lõppenud aastal 5,3%-ni. Kaubanduse tegevusala lisandväärtus suurenes aasta 0,9%.

Netoototemaksud jäid 2017. aastal püsima eelnenud aasta tasemele, kuid 2018. aastal kasv taastus. Jooksevhindades suurenesid netoototemaksud 6,9% ja hinnamõju arvesse võttes 2,2%.

Kaupade ja teenuste eksport suurenes 2018. aastal 4,3% eelkõige teenuste ekspordi kasvu tõttu. Kuigi võrreldes 2017. aastaga see veidi aeglustus, suurenes teenuste eksport 5,6%. Enim mõjutas seda arvuti- ja transporditeenuste eksport. Kaupade eksport suurenes 3,6%. Suurema osa sellest andis arvutite, elektroonika- ja optikaseadmete ning mootorsõidukite, haagiste ja poolhaagiste väljavedu. Kaupade ja teenuste import suurenes 6,1%, mis on viimase kuue aasta kiireim tempo. Peamiselt mõjutas seda mujal klassifitseerimata masinate ja seadmete ning põhifarmaatsiatoodete ja ravimpreparaatide sissevedu. Reisi- ja transporditeenuste impordi toel suurenes teenuste import 11,6%. Netoeksport ulatus 2018. aastal 904 miljoni euroni, mis on 3,5% SKTst.

Viimase kuue aasta parim oli ka sisemajanduse nõudlus, mis suurenes 5,3%. Kõige enam mõjutas seda eratarbimine, mis suurenes 2018. aastal 4,6%. Viimati suurenes eratarbimine nii kiiresti majandusbuumi tipus 2007. aastal. Aasta esimesel poolel languses olnud investeeringud hakkasid aasta teisel poolel taas tõusma. Aasta kokkuvõttes suurenesid investeeringud 3,3%, mis on viimaste aastate võrdluses siiski väga hea tulemus. Suurima osa kasvust andsid mittefinantsettevõtete investeeringud hoonetesse ja rajatistesse ning kodumajapidamiste investeeringud eluruumidesse. Vähenesid mittefinantsettevõtete ja valitsemissektori investeeringud transpordivahenditesse. Valitsemissektori lõpptarbimiskulutused suurenesid 2018. aastal 0,3%.

SKT kasv ületas ka 2018. aastal hõivatute arvu suurenemist. Sellest tulenevalt suurenes tootlikkus hõivatut kohta 2,6%. Töötatud tundide arv 2018. aastal vähenes, mistõttu suurenes tootlikkus

töötatud tunni kohta 5,3%. Palgasurve püsis ka 2018. aastal ja seetõttu suurenes kiiresti tööjõu ühikukulu, mis 6% juures ületas ka tootlikkuse kasvu töötatud tunni kohta.

Eesti Konjunktuuriinstituudi 2018. aasta IV kvartali analüüsi tulemusel oli majandusolukord hea, kuid prognoositi majanduskasvu aeglustumist.

Kui 2018. aastal oodati 3,6%-list majanduskasvu, siis 2019. aastaks prognoositud kasv on 0,3 protsendipunkti võrra väiksem. Majanduskasvu toetab jätkuv tööhõive, palga kasv ning kodumajapidamiste jõukuse suurenemine. Kolme suurema majandusprobleemina tuuakse taas välja oskustööjõu puudus, vähene innovatsioon ja ebapiisav konkurentsivõime.

Eratarbimise olukord on jätkuvalt hea. Palgakasv püsib kiirena ning prognoositakse keskmise palga tõusu kuni 1380 euroni. Ühtlasi ootavad eksperdid mitmes valdkonnas hinnatõusu aeglustumist.

Hinnangud pere majandusolukorrale pole viimase aastaga oluliselt muutunud. Suurem osa peredest (57%) hindas detsembris 2018, et nende majanduslik olukord on sama kui oli aasta tagasi. Majandusolukorra paranemist viimase aasta jooksul tundis 22% peredest ja halvenemist 21% peredest.

Ettevõtete toodangu suurenemist toetavad soodsad rahastamistingimused ja kasumlikkuse kasv. Samas on aga ka juba esimesi andmeid selle kohta, et välisõudluse kasv on aeglustumas.

Allikad: Statistikaamet, majandus- ja kommunikatsiooniministeerium

Hiiumaa ettevõtluskeskkond 2018

Töøjõud

Hiiumaa 15–74aastaste, tööealiste inimeste arv on aastatel 2000–2017 jäänud vahemikku 6 700–7 600 inimest. 2018. aastal oli tööealisi inimesi maakonnas 7 400. Tööealiste inimeste arvu kasv on toimunud just viimasel kolmel aastal, pärast 2007–2015 madalseisu. Töøjõus osalemise määr oli maakonnas 2018. aastal 67,8% (võrdluseks kogu Eestis 71,9%) ja tööhõive määr 65,7% (68,1%). Samas on see kõrgem kui enamikes Eesti teistes maakondades.

Eesti vastavad näitajad on Euroopa riikide seas ühed parimatest. See näitab, et võimalikult suur hulk tööealisi on rakendatud. Nii suurt töøjõuturul hõivatute arvu (658 600) pole Eestis taasiseseisvumise ajal veel olnud ja seda vaatamata tööealise elanikkonna vähenemisele peaaegu 100 000 võrra viimase 15 aasta jooksul (1 070 000 pealt 976 000 peale).

Lähiaastad toovad kaasa veelgi suurema muutuse, sest tööealiste ikka jõuab põlvkond, kelle puhul sündimus oli 30% väiksem eelneval aastakümnel töøjõuturile sisenenud inimeste arvust. Arenguseire Keskuse poolt 2018. aastal läbi viidud uuringu järgi väheneb tööealiste elanike arv isegi rändevõogude tasakaalu ja mõõduka sündivuse tõusu stsenaariumi puhul aastaks 2035 veel 130 000 inimese võrra.

Sellega on kaasnenud viimase aasta-kahe jooksul Eesti töøjõuturul olulise trendi algus – odava välistöøjõu kaasamine. Välistöøjõud on üha sagedam nähtus ka Hiiu maakonna mitmetes ettevõtetes.

34,13% Hiiumaa tööealisest rahvastikust oli 2018. aastal kolmanda taseme haridusega (keskeri- ja tehnikumiharidus keskkhariduse baasil ning kõrgharidus), mis on Eesti maakondade seas tugevalt üle keskmise. Eesti keskmine oli samal aastal 39,5% ja võrdluseks Saare maakonna vastav tase oli 26,2%. Samuti on kolmanda taseme haridusega töötajate osakaal maakonnas pikka ajajoonet vaadates kasvutrendis ja püsinud viimase viie aasta jooksul stabiilsena.

Urmas Treiel

Lääne-Eesti regiooni ettevõtluskonsultant

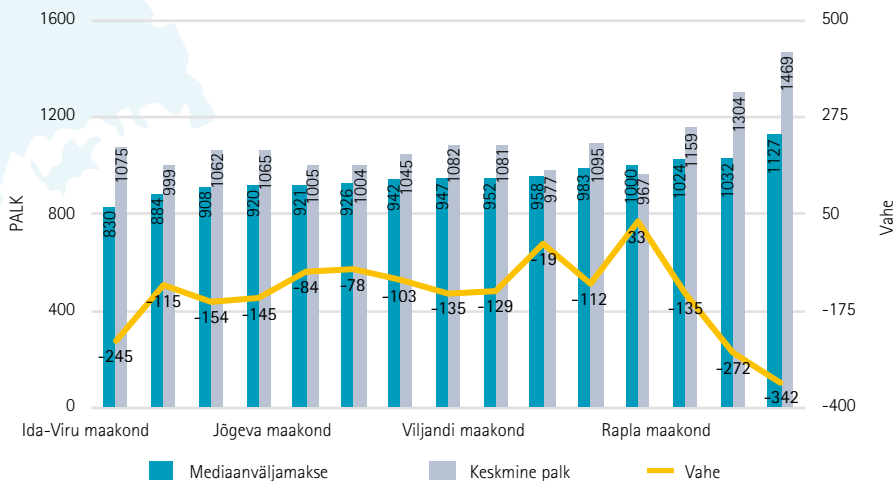
Palgad

Veel viis-kuus aastat tagasi püsis Hiiu maakonna palk Eesti maakondade võrdluses keskmiste hulgas, kuid viimasel paaril aastal on langenud viimaste hulka.

Vähem on kasutatud palga analüüsimisel mediaanpalka. Mediaan on järjestatud arvrea keskmine liige. Mediaanpalgast saavad pooled palgatöötajad vähem ja pooled rohkem palka. Samas keskmise palga leidmiseks jagatakse brutokuupalkade kogusumma töötajate keskmise arvuga. Nii arvutatud keskmisest palgast kõrgemat palka saab vaid umbes veerand töötajatest.

Maakonniti mediaanpalga võrdlust vaadeldes võib väita, et hiidlase keskmine mediaanpalk on igati võrreldav Eesti teiste maakondade palgatasemetega. Teistest kõrgem on vaid Harjumaa vastav näitaja, aga Hiiu maakonna mediaanpalk neljandana ei jää eriti kaugele. Samas brutopalka (keskmise palga) võrdluses on palgade vahed maakonniti oluliselt suuremad.

*2018. aasta II kvartali mediaanpalk, keskmine palk ja nende vahe Eesti maakondades, eurodes.
Allikad: statistikaamet ning maksu- ja tolliamet.*

Millest tuleneb mediaanpalga ja brutopalka käitumise erinevus võrreldes teiste maakondadega? Hiiu maakonnas töötab väga vähe inimesi sektorites, mis veavad Tallinnas ja Harjumaal jõuliselt palgakasvu (infotehnoloogia, finantssektor ja juhtivtöökohtade töötajad). Teiselt poolt on maakonnas palju töötajaid kõige madalamate palgadega majutuse ja toitlustuse sektoris. Sellest siis ka suur erinevus Harjumaa ja Hiiu maakondade võrdluses. Hiiu maakonna 2018 IV kvartali andmetel oli maakonna mediaanpalk Harjumaa vastava näitajaga võrreldes 90% (vastavalt 1055 ja 1167 eurot), samas kui brutopalk vaid 71% (vastavalt 989 ja 1384 eurot).

Igati konkurentsivõimeline on Hiiu maakonna töötleva tööstuse sektori palgatase. See on peamine, sest just töötleva tööstuse edukusest ja selle sektori ekspordimahtudest sõltub piirkonna majanduse käekäik.

Tallinna ja seda ümbritseva „kuldse ringi“ palkade erinevused on oluliselt suuremad kui Hiiu maakonnas. Võib väita, et Hiiu maakonna palkade erinevused on Eesti väikseimad, ehk maakonna keskmisest palgast saab kõrgemat palka proportsionaalselt rohkem töötajaid kui teistes Eesti piirkondades.

Samas tähendab see, et kuigi tööliste palk on hea, siis kõrgemapalgalisi töökohti meil napib ja see tõmbab tippspetsialiste nii mandri-Eesti suunas kui ka piiri taha. Seda näitab ka maakonnast väljaspool töötavate hiidlaste keskmine palk 2017. aastal – 1279 eurot, mis selgelt ületas Eesti keskmist 1221 eurot.

Euroopa Liidu keskmiste palkade muutus on viimastel aastatel olnud 2–3% aastas, Eestis 6–7%, Hiiu maakonnas umbes 5%. Seega võime väita, et hiidlaste palk kasvab kiiremini kui ELi keskmine palk.

Hiiumaa ettevõtjate käest suuremaid valukohti küsides kordub, et vajaliku tööjõu olemasolu ja selle leidmise võimalused on ettevõtjate silmis kõige kriitilisem ettevõtluskeskkonda mõjutav tegur.

Nii nagu kogu Euroopat, ootavad ka Eestit ja Hiiumaad ees olulised demograafilised arengud, mis seavad tööjõu pakkumisele täiendavad ulatuslikud piirangud:

- tööealise elanikkonna arvu järsk langus, tööjõuturule siseneb igal aastal 30% vähem tööikka jõudnud;
- kvalifitseeritud tööjõule on atraktiivsem mandri või välismaa kõrgem palgatase ja kvalifikatsioonile vastav töö;
- kvalifitseeritud spetsialistide ning oskustööliste suurenev puudus.

Üldised trendid, mis mõjutavad terve Eesti tööjõuturgu ning palkasid:

- majanduse kiire kasv;
- Eesti palgataseme kiire kasv;
- elukalliduse kasv.

Selle kõige tulemusena on Eesti ettevõtete tööjõukulud möödunud või möödumas Ida-Euroopa vastavast tasemest ning kiiresti lähenemas Lääne-Euroopa riikide tasemetele. Senisel odaval tööjõul tegutsenud majandusmudel on end ammendanud.

Ühendused

Saartel on võtmetähtsusega erinevate ühenduste – energeetika, side- ja transpordiühenduste kvaliteet.

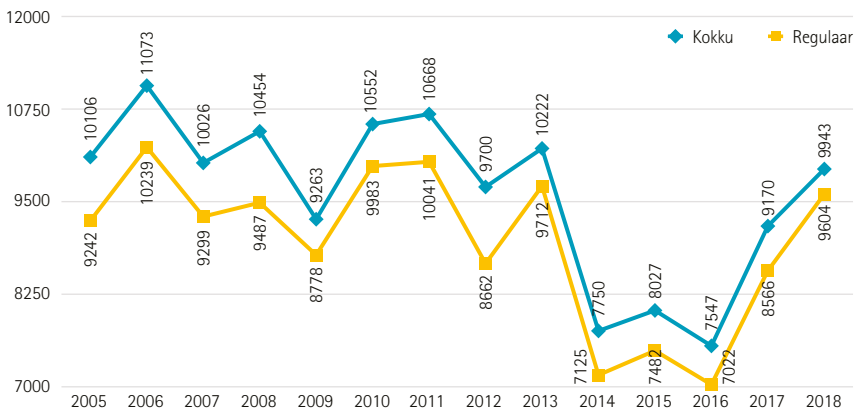
Parvlaevaühenduse kvaliteet on stabiilne ja ooteaega 99% reiside puhul pole. Samas kohtab mandriinimestel siiski veel arusaama, et Hiiumaale pääseda on keeruline.

Rohuküla–Heltermaa liinil on toimunud kaks olulist kvaliteedihüpet. Esimene uue põlvkonna laev jõudis liinile 2009. aastal ja alates 2016. aastast teenindab liini kaks uue põlvkonna laeva. See on kaasa toonud üleveetud sõidukite arvu märkimisväärse kasvu. Majanduskasvu aegadel on see kõrgem (2017–2019 6–7%) ja majandusseisaku aegadel väiksem. Perioodil 1998–2019 on sõidukite arvu keskmine kasv olnud 5%. Parvlaevaühenduse üleveomahtude märkimisväärne kasv näitab pika perspektiivi nägemise vajadust.

Kõikide seniste hüppelise üleveovõimsuse suurenemise hetkedel (30 sõidukit mahutavate laevade asendamine 80-kohaliste ja parema teenindusvõimalustega laevadega, 150-kohaliste laevade liinile toomine) arvati, et suurenenud võimsusest piisab pikaks ajaks. Tegelikult kaasnes üleveovõimsuse kasvuga ka üleveomahtude kasv. Seega tasub täna mõelda, kas olemasolev laevastik on piisav ka aastal 2025–2030.

Lisaks parvlaevaühendusele ühendab Hiiumaad mandriga ka Tallinn–Kärdla–Tallinn lennuliin. Analoogselt parvlaevaühenduse üleveomahtude suurenemisele on suur kasvupotentsiaal lennureisijate arvu osas veel kasutamata.

Reisijate arv Tallinn–Kärdla–Tallinn lennuliinil aastatel 2005–2018. Allikas: Kärdla Lennujaam.

Suvehooajal on liini keskmine lendude täituvus 50–60%, madalhooajal 30–50%. Kvaliteetsem siseriiklik ja ka rahvusvaheline lennuühendus võiks olla Hiiumaa majanduse kasvu järgmiseks motoriks.

Elektrikatkestused on jätkuvalt saareelu lahutamatu osa. Saare lähimerre kavandatud päikeseparkide suurprojektide realiseerumisel kaasneks nendega alternatiivsete varustuskanalite rajamine. Maakond kujuneks roheline elektrienergia suurtootjaks, sellega kaasneks oluline varustuskindluse paranemine. Tänapäevase kriitilise energeetika valdkonnaga saarest ja suurimportijast on suur potentsiaal muutuda ülikindlate ühendustega roheenergia eksportijaks. Tasuks kaaluda lahendusi, mis võimaldaks Hiiumaal uusi varustuskanaleid luua ja sellega ka riske hajutada.

Kaugtöövõimaluste tekitamiseks on olulisim kiire interneti taristu loomine üle kogu maakonna. Parandamist vajab ka mobiililevi maapiirkondades. Hiiumaa oma hea loodus- ja elukeskkonnaga, inimeste sallivuse ja sõbralikkusega, piisava tugiteenuste hulga ning kvaliteediga oleks heade ühenduste korral soodne kaugtöökeskkond.

Üha olulisemalt mõjutab regionaalset ettevõtluse arengut vabade ning väljaehitatud taristuga kinnistute olemasolu tootmis-, lao- ja ärihoonete rajamiseks. Investeeringute meelitamiseks on ülioluline terviklikult kavandatud, kehtiva planeeringu, hea logistikaga ja valmis või kavandatavate infrastruktuuridega tööstuspiirkonna olemasolu. Hiiumaal ei ole seni süsteemselt arendatavaid tööstuspiirkondi.

Kinnisvaraturgu mõjutavad järjest enam pangad

Hiiumaa kinnisvaraturg on püsinud suhteliselt stabiilne ja viimasel ajal ei mõjuta turgu enam ka aastaaeg: kui inimene on huvitatud saarele midagi soetama, siis ta seda ka teeb.

Tahetakse tulla ja pärieks jäädagi. Saarele kolivad noored pered lastega, sest siin on lastel turvaline kasvada ja hea väikeses koolis õppida.

Samas kõigil ei ole kohest kolimismõtet, vaid investeeritakse tulevikule mõeldes. Ostetakse maju, kus esialgu suvitamas käia ja kuhu pensionipõlves kolida.

Enamik oste tehakse juba olemasolevatest vahenditest. Samas mõjutavad turgu kõige rohkem just pankade laenuotsused. 2018. aastal ebaõnnestus tehing kolmel korral just pankade tõttu. Laenu võtmiseks tuleb kinnisvara hindamise teenus osta mandrilt ja see on kulukas.

Kaie Nappir

hiiumaakinnisvara.ee kinnisvaramaakler

Foto: Ivo Panasyuk

Ettevõtluse tugiorganisatsioonid

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS) edendab ettevõtluspoliitikat Eestis ning on riikliku ettevõtluse tugisüsteemi üks suuremaid institutsioone, pakkudes ettevõtjatele ja teadusasutustele rahalisi toetusi, nõustamist, koostöövõimalusi ja koolitust. Oma tegevusega aidatakse kaasa Eesti majanduse pikaajaliste strateegiliste eesmärkide saavutamisele. Selleks toetatakse ekspordivõimeliste ning suuremat lisandväärtust loovate ettevõtete arengut. Kaugem eesmärk on aidata kaasa Eesti kujunemisele üheks konkurentsivõimelisemaks riigiks maailmas.

KredEx aitab ettevõtetel kiiremini areneda ja turvaliselt välisurgudele laieneda pakkudes laene, riskikapitali, krediidikindlustust ja riigi garantiiga tagatisi. KredEx aitab parandada inimeste elamistingimusi, pakkudes kodu soetamiseks riigi garantiiga laenu tagatisi ning energiatõhususele suunatud lahenduste teostamiseks laenu, tagatisi ja toetusi.

Maaelu Edendamise Sihtasutuse (MES) teenust vahendavad Hiiu maal konsulendid, kellest osa on koondunud Saarte Nõuandekeskuse alla.

Keskonnainvesteeringute Keskus (KIK) on finantsasutus, mis vahendab riigieelarvelisi (keskkonnatasudest laekuv raha) Euroopa Liidu fondide, välisabiprogrammide ja rohelise investeerimisskeemi vahendeid ning annab laene keskkonnaprojektide elluviimiseks.

Teadusasutustega seotud tugiüksused

Adapter on Eesti teadus- ja arendusasutuste vaheline koostöövõrgustik, mille eesmärgiks on lihtsalt ja kiirelt viia kokku ettevõtjad ning teadlased. ADAPTER võimaldab ühe nupuvajutusega saada ühendust kõikide selles osalevate Eesti teadus- ja arendusasutustega, otsida nende poolt osutatavate teenuste seast endale tarvilik, tutvuda ettevõtetele suunatud toetusmeetmetega ja palju muud.

TalTechi Mektory innovatsiooni- ja ettevõtluskeskus viib kokku teadlased, üliõpilased ja ettevõtjad, et lahendada praktilisi tootearendusprobleeme ja genereerida tulevikku vaatavaid ideid.

Teaduspark Tehnopol on TalTechi juures asuv teadus- ja ärilinnak, kus aidatakse alustavatel ja arenevatel tehnoloogiaettevõtetel kiiremini kasvada. Tehnopol pakub nii moodsaid büroopindu kui ka tiptasemel nõustamist ja inkubatsiooniteenust oma äri arendamiseks ja eksporditurgudele sisenemiseks.

SA Archimedes Eesti Teadusagentuur – meede Nutikas. Eesmärgiks on aidata kaasa ettevõtjate huvides läbi viidavate rakendusuringute ja tootearenduse rahastamisele avalikes teadusasutustes.

Sihtasutus Innove on hariduse kompetentsikeskus, mis koordineerib ja edendab üld- ja kutsehariduse valdkonda, pakub üle-eestilise Rajaleidja võrgustiku kaudu karjääri- ja õppenõustamisteenuseid ning vahendab hariduse ja tööelu vallas Euroopa Liidu toetusi.

Kompetentsikeskused

PLANTVALOR – teadmispõhiste tervise- ja loodustoodete kompetentsikeskus. Eesti maaülikooli põllumajandus- ja keskkonnainstituudi Polli aiandusuuringute keskuse allüksusena pakub kompetentsikeskus puuviljade- ja marjade pikaajalise sordiaretuse ning esmase töötlemise kogemuse baasil terviklikku teaduspõhist tootarendustuge ja teaduskoostöö võimalust toorainest kõrge lisandväärtusega toodete loomiseni. Keskuse eesmärk on arendada Eesti maaülikooli ning tema kohalike ja välispartnerite toel välja rahvusvahelisel tasemel tugistruktuur, mis võimaldab tõsta Eesti tervise- ja loodustoodete sektori ettevõtete innovatsioonivõimekust ning valdkondliku teadusarendustegevuse rakenduslikku kvaliteeti.

Väikelaevaehituse kompetentsikeskus (*Small Craft Competence Centre, SCC*) on Tallinna tehnikaülikooli teadus- ja arendusüksus. SCC peamine uurimisvaldkond on jätkusuutlik meretehnoloogia, kitsamalt laevade hüdrodünaamika – keretakistus, meresõiduomadused, kerele mõjuvad koormused ja manööverdusvõime. SCC on rakenduslike uuringute ja innovaatiliste lahenduste elluviimise algatus- ja tugikeskus, mis pakub ettevõtetele väikelaevade disaini, mudelkatsete ja materjalilabori teenuseid. Tänu SCC tegevusele on laevaehituse klaster Saare maakonnas saanud olulise arengutoe. Sektor on kujunenud üheks Saaremaa ettevõtluse arengumootoriks.

Tervisedenduse ja rehabilitatsiooni kompetentsikeskus (TERE KK) on liikumis- ja tegevusvõime ning ravimuda ja mudaravi valdkonnas uurimise, arendamise, teabe rakendamise, teabe levitamise ja vahendamise ning teadmuspõhise ettevõtluse arengut soodustav keskus. TERE KK on partner erasektorile uute tööenduspõhiste toodete ja teenuste arendamisel

Põlevkivi kompetentsikeskus on teadus- ja arenduskeskus, mis pakub teenuseid ettevõtetele ja avalikule sektorile peamiselt põlevkivi- ja keemiavaldkonnas.

Puidutöötlemise ja mööblitootmise kompetentsikeskus TSENER toob läbi rakendusuuuringute sektorisse uusi teadmisi ja aitab kaasa regionaalarengule.

Muud katusorganisatsioonid

Muud organisatsioonid, kes ühendavad ettevõtteid suuruse, tegevusala või muu ühise omaduse järgi ning esindavad ja kaitsevad ettevõtjate ühishuve. Valdavalt on selliste organisatsioonide eesmärk Eesti ettevõtluse edendamine ning kaasaaitamine ettevõtjasõbraliku majanduskeskkonna loomisele ja säilitamisele.

- Eesti Kaubandus-Tööstuskoda
- Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtete Assotsiatsioon
- Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda
- ICC Eesti (ICC Estonia)
- Eesti Tööandjate Keskliit
- Eesti Maksumaksjate Liit
- Erialaliidud

Kohaliku omaalgatuse programm

Kohaliku omaalgatuse programm (KOP) on Eesti riigi regionaalprogramm, mille eesmärk on tugevate ja omaalgatusel põhinevate kogukondade tekkimine ja püsimine. Programmi kaudu toetatakse kogukonna liikmete aktiivset osalemist kohalikus arengus ja ühiskonnas kaasaráärmisel, kogukonnapärandi säilitamist tulevas-te põlvede jaoks ning kogukonnale oluliste teenuste arendamist.

Programmis on kaks meetet: 1 – kogukonna areng ning 2 – elukeskkonna ja kogukonnateenuste arendamine.

Meetme 1 kaudu toetatakse tegevusi, millega panustatakse kogukonnaliikmete teadmiste ja oskuste kasvu, kogukonna identiteedi tugevnemisse ja tõhusa koostöö tekkesse.

Meetme 2 kaudu toetatakse tegevusi, millega panustatakse kogukonnaliikmete ühistegevust soodustavate avalikus kasutuses olevate objektide rajamisse ja arendamisse ning kogukonnaliikmetele vajalike teenuste pakkumisse.

Alates 2018. aastast on programmi rakendaja Hiiu maakonnas SA Hiiumaa Arenduskeskus.

Kaja Sõrmus

Hiiumaa arenduskeskuse MTÜde konsultant
ja programmide koordinaator

KOPi toetused 2018. aastal

MTÜ Orjaku Külaselts sai toetust projektile „Saalimaja akustika parandamiseks materjalide soetamine“. Parendatud on külakeskuse saalimaja akustika ja tänu sellele saab nüüd saalis teha mitmekesisemaid tegevusi, sh klassikalise muusika kontserte.

MTÜ Kõpu piirkonna arenduselts Valguskiir sai toetust projektile „Kõpu Külamäe peoplats Eesti Vabariigi 100. aastapäevaks korda“. Külaplatsile valmis suur külakiik, kuus kolme meetri pikkust välilauda ja 12 kolme meetri pikkust pinki.

MTÜ Hiiumaa Lastekaitse Ühing sai toetust projektile „Puuhobu 2019“, mille käigus rajati Kärkla randa puust mänguväljak.

Fondist „Regionaalsed investeeringud hasartmängumaksust 2018“ sai tuge **SA Hiiumaa Spordikool** taotlus „Hiiu maakonna sportimisvõimaluste parandamine“. Toetusega soojustati Mängude Maja veel soojustamata osa – pool katust ja seinad ning mitmekesistati sportimisvõimalusi, soetades Mängude maja ruumidesse juurde spordivahendeid.

MTÜ Hiidlaste Koostöökogu ja LEADER-programm

Tänaseks 75 liikmega MTÜ Hiidlaste Koostöökogu asutati 2006. aastal. Alates 2009. aastast tegeleb koostöökogu, vastavalt maaeluministri poolt kinnitatud strateegiale, toetustaotluste vastuvõtu ja hindamisega Euroopa Liidu maaelu edendamise programmis LEADER, mille makse- ja kontrollasutus on PRIA.

Hiidlaste Koostöökogu taotluste vastuvõtu kord näeb ette iga-aastased taotlusvoorud, mille mahu määrab üldkoosolek. Taotlusi hindab MTÜ liikmetest moodustatud hindamiskomisjon strateegias sätestatud hindamiskriteeriumite järgi. Komisjoni poolt heaks kiidetud ja üldkoosolekul kinnitatud taotlused suunatakse edasi PRIAsse tehnilise kontrolli läbimiseks.

Hiidlaste koostöökogu Hiiumaa integreeritud arengukavast lähtuvalt eraldatakse toetusi viie meetme raames:

- meede 1 – Ettevõtete areng;
- meede 2 – Külaarendus ja kogukonnateenused;
- meede 3 – Uuenduslik kogukond;
- meede 4 – Arengukoostöö;
- meede 5 – LEADER riigisisene ja rahvusvaheline koostöö – viimasesse saab taotlusi esitada vaid kohalik tegevusgrupp.

Perioodil 2015–2020 on koostöökogu kogueelarve toetusteks ja piirkonna elavdamiseks 2 737 702 eurot. Toetuste eraldamine toimub vastavalt PRIA-le esitatud rakenduskavale, mille igal aastal kinnitab MTÜ üldkoosolek.

2018. aasta rakenduskava esitati PRIA-le mahus 255 538 eurot. Välja kuulutati toetuste taotlemise voorud meetmetele 3 ja 4, mõlemal meetmel samaaegselt 5.–16. veebruaril 2018. Meetmes 3 oli vahendeid 75 000 eurot ja meetmes 4 oli 90 000 eurot. Meetmes 5 oli võimalik kasutada 90 538 eurot ja taotlemine selles meetmes toimub jooksvalt.

Taotlemise tingimused, hindamiskomisjoni liikmete nimekiri ja PRIA poolt heaks kiidetud projektid on avalikustatud veebilehel kogu.hiiumaa.ee.

Reet Kokvkin

MTÜ Hiidlaste Koostöökogu tegevuskeskus

Ilmi Aksli

MTÜ Hiidlaste Koostöökogu tegevuskeskus

MTÜ Hiidlaste Koostöökogu toetused 2018. aastal

Hiidlaste koostöökogu uuendusliku kogukonna toetusmeetmesse esitati 2018. aastal viis toetustootlust: kolm vabaühenduste, üks ettevõtja ja üks valla poolt kogusummas 55 156,08 eurot. Meetme mahust täitus 73,54%.

Arengukoostöö toetusmeetmesse esitati neli toetustootlust - kõik vabaühenduste poolt ja nõutavalt koostöös omavalitsusega, kogusummas 98 917 eurot. Meetme mahust täitus 109.91%.

2018. aastal maksti taotlejatele välja 355 289 eurot projektide eest, mis olid kinnitatud alates 2016. aastast. Sellest investeringuteks meetmetest 1 ja 2 ettevõtjatele 182 945 ja avalikule sektorile 57 963 eurot. Ühistöö edendamiseks meetmetest 3 ja 4 vastavalt 56 921 ja 37 865 eurot. LEADER koostööprojektide läbi viimise eest rahuldati kohaliku tegevusgrupi aruandeid 16 634 euro eest.

2018. aastal lõpetatud 27 projekti seas olid suuremateks näiteks:

Emmaste vaba aja keskuse projekt „Maakondlik sisekergejõustiku hall“, toetusega 34 490;

MTÜ Halulaev taotlus „Halulaeva tehnosüsteemide ost ja paigaldus“ toetusega 23 473;

Hiiumaa Turismiliidu taotlus „Hiiumaa turismimessidel esindamine“ toetusega 35 987;

OÜ Mainegrupp taotlus „Pesumaja seadmete ost“, toetusega 47 000;

OÜ Hiiumaa Agro taotlus „Maisi hekseldi soetamine“ toetusega 29 150;

OÜ Hiiumaa Köök ja Pagar taotlus „Taignasegaja soetamine“ toetusega 25 000 ja

OÜ Mipa Services taotlusega „Gelateria“ toetusega 20 739 eurot.

2019. aasta kevadel toimuv taotlusvoor suunab meetmetele 3 ja 4 kogumahus 170 000 eurot ja sügisel on ette nähtud taotlusvoorud meetmetele 1 ja 2 üldmahus 245 000 eurot.

MTÜ Hiiukala ning Euroopa merendus- ja kalandusfond

Euroopa Liidu ühise kalanduspoliitika rakendamiseks aastatel 2014–2020 on loodud Euroopa merendus- ja kalandusfond. Fondi vahendite abil saab soodustada kalandussektori arengut ning kohanemist sektori struktuursete muutustega. See omakorda aitab tõsta Eesti kalanduse konkurentsivõimet ja kalurite sissetulekut. Eelarv vahendite kasutamise aluseks on fondi vahendite rakenduskava, mille kohaselt investeeritakse perioodil 2014–2020 Eesti kalandusse ja rannapiirkondade arengusse 129,6 miljonit eurot.

Eestis on kaheksa kalanduspiirkonda, kus igas tegutseb kalanduse kohalik algatusrühm. Hiiumaa kalanduspiirkonna algatusrühm on MTÜ Hiiukala. Algatusrühmad on eraõiguslikud juriidilised mittetulunduslikud isikud, kelle tegevust toetatakse "Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi 2014–2020 rakenduskava" meetmest "Kogukonna juhitud kohaliku arengu strateegia rakendamine". Meetme raames on võimalik taotleda toetust:

- kalapüügi- või vesiviljelustoodete väärindamiseks või turustamiseks
- majandustegevuse mitmekesistamiseks
- kalasadamate uuendamiseks
- koelmualade loomiseks või taastamiseks
- sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi edendamiseks

Taotlusi hindab MTÜ Hiiukala hindamiskomisjon, kes teeb paremusjärjestuse otsuse, mille kinnitab alla 60 000 euro toetuste puhul MTÜ Hiiukala juhatus ja suuremate toetuste puhul üldkoosolek.

Taotlemise tingimused, hindamiskomisjoni liikmete nimekiri ja toetust saanud projektide loetelu on avalikustatud veebilehel www.hiiukala.org.

Tuuli Tammla
MTÜ Hiiukala tegevjuht

Foto: Ivo Panasyuk

MTÜ Hiiukala toetused 2018. aastal

2018. aastal korraldati kaks EMKF meetme 3.4 – Kalanduspiirkonna kohaliku arengu strateegia rakendamine – taotlusvoor: kevadine märtsis ning sügisene taotlusvoor oktoobris. Rakenduskaava järgne taotlusvoorude maht oli 554 668 eurot, millele lisandus varasematest jääkidest 192 582 eurot. Kokku oli taotlusvoorudest 2018. aastal võimalik taotleda 747 250 eurot.

Kevadisse taotlusvoorule laekus 30 projektitaotlust 527 285 eurole. Kõik taotlused läksid hindamisele. Hindamiskomisjon tegi ettepaneku lisada paremusjärjestusse 21 projektitaotlust, millest 18 kinnitati juhatuse poolt ja kolm üldkoosoleku poolt. PRIA määras toetuse 19 projektitaotlusele toetussummaga 202 993 eurot.

Sügisesse taotlusvoorule laekus 16 projektitaotlust kogusummas 227 624 eurole. Neist hindamisele läks 15 projektitaotlust ning hindamiskomisjon tegi ettepaneku lisada paremusjärjestusse kaheksa projektitaotlust toetussummaga 69 205 eurot, mille kinnitas MTÜ Hiiukala juhatuse. PRIA määras toetuse seitsmele projektitaotlusele summas 63 835 eurot.

Kokku määras PRIA 2018. aastal toetust 26 Hiiumaa kalanduspiirkonna projektitaotlusele toetussummaga 266 828 eurot.

2018. aasta taotlused olid mitmetel juhtudel väiksemad täiendused varasematele suurinvesteeringutele, näiteks toetati OÜ Meretamme rajatavat Rannu pubi hotelli ventilatsioon-, köögi- ja video- ja valveseadmetega kokku 32 010 euro ulatuses. Samuti toetati OÜ Kassariotsa kaubiku ning külmkambri ostu 25 573 euroga. Varem puidutöökoja jaoks toetust saanud FIEt Ants Kirsi toetati päiksepaneelide ja puidutööseadmete soetamisega. 2017. aastal rendatud Haldi sadam sai toetust täiendava kaldakindlustuse jaoks 24 300 eurot. Ettevõtjatest toetati veel Viigri kohvikut pidavat Galina Kaevu väikekaubiku soetamiseks 10 920 euroga ning kalatöötlemisega tegelevat OÜd Koslapesa kalatöötlemise ruumi ja seadmete soetamiseks 9 780 euroga.

Suurematest sündmustest toetati Kalurite päeva korraldamist 27 000 euroga, Hiiu Kala ja Õlle festivali 21 788 euroga, samuti toetati Mereküla kalurite klubi Hiiumaa kalurite lugude ja piltide kogumiku raamatuna välja andmist 9 594 euroga ning MTÜd Latimeeria kevadvaheaja kalastuslaagri korraldamist 7 416 euroga.

Hiiumaa majanduse üldnäitajad

Urmas Treiel

Lääne-Eesti regiooni ettevõtluskonsultant

Viimase kolme aasta jooksul on kõik olulisemad majandusnäitajad tõusutrendis. Hiiumaa majanduse müügitulu oli ettevõtete 2018. aasta aruannete põhjal umbes 153,1 miljonit eurot, mis moodustas Eesti riigi ettevõtluskäivetest 0,23%. Võrdluseks – 2015. aastal oli ettevõtluse kogukäive Hiiu maakonnas 113,1 miljonit eurot. Eksport moodustas maakonnas 2018. aastal ettevõtluse kogukäibest 48,4 miljonit eurot, mis omakorda moodustas kogu riigi ekspordimahust 0,4%. Tööstustoodangu eksport moodustas riigi ekspordist 0,57%. Eeltoodud suhtarvud vabariigi näitajatesse räägivad Hiiu maakonna ekspordi, eriti just tööstustoodangu ekspordi edukusest. Statistikaameti 2017. aasta andmete alusel võib väita, et Hiiu maakonna ekspordi osakaal ettevõtluse käibest on Eesti maakondadest suurim. Eestis tervikuna kiiremini arenev teenuste eksport, eriti just IKT sektoris, ei ole Hiiu maakonnas kiiremini arenevate sektorite seas.

Majanduse mahu peamine üldistav näitaja on regionaalne sisemajanduse kogutoodang (RSKT), mille vaste riikide puhul on sisemajanduse kogutoodang SKT. Hiiu maakonna RSKT jooksevhindades oli 2017. aastal 95,5 mln eurot. Hiiu maakonna SKT on püsinud viimase kümnendi jooksul vahemikus 0,35–0,45% riigi SKTst, olles viimastel aastatel vahemikus 0,4–0,41%. Pikemat trendi vaadates on pea kõikides maakondades tegemist siiski SKT osakaalu vähenemisega. Selle oluliseks põhjuseks on majanduse kontsentreerumine Tallinna ja Harjumaa regiooni.

Majanduse üldnäitajate võrdlus – Eesti, Hiiumaa ja muutus Hiiu maakonnas võrreldes perioodile eelnenud aastaga. Allikad: statistikaamet ja ärireister.

	Eesti	Hiiu maakond	Muutus Hiiu maakonnas võrreldes eelmise aastaga
RSKT 2017 (milj eurod)	23 615 miljonit	95,5 miljonit	7,3%
RSKT elaniku kohta 2017 (eurod)	17 925	10 208	7,1%
Ettevõtluse käive 2018 (eurod)		153,1 miljonit	2,2%
Eksport 2018 (eurod)		48,4 miljonit	-6,5%
Keskmine palk 2018 (eurod)	1310	944	6,9%
Mediaanpalk 2018 IV kv (eurod)	1167	1055	
Tööhõive määr 2018 (%)	68,1%	65,7%	0,9%
SKT inimese kohta Eesti keskmisest 2017		56,9%	-1,6%
Lisandväärtus kokku 2017 (eurod)		46 314 tuh	6,9%
Lisandväärtus töötaja kohta (eurod)	29 400 (2017)	25 102 (2018)	5,3%
Tööealise elanikkonnast omab kolmanda taseme haridust (2018)	40,5%	34,1%	

Ettevõtlussektorite üldnäitajad

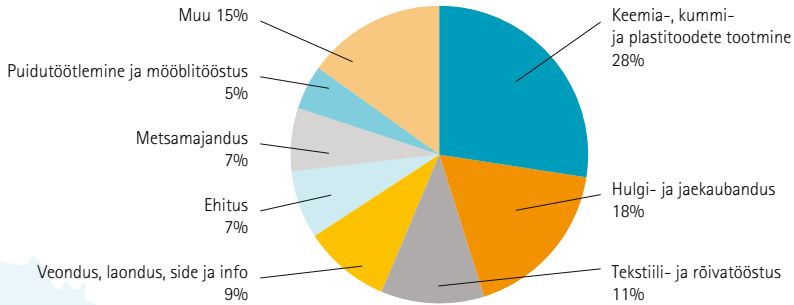
Hiiumaa majandust veab tugev plastitööstuse sektor. Lisaks on tugeval positsioonil veonduse, metsamajanduse ja puidutöötlemise sektor. Nagu järgnevast tabelist näha, kasvasid sisuliselt kõik majandussektorid perioodil 2015–2018 oluliselt.

*Hiiumaa majandussektorite käibed perioodil 2015–2018 ning 2018. aasta käibe muutus võrreldes 2015. aastaga. Sinisega on välja toodud töötleva tööstuse sektorid.
Allikas: Äriregistri andmete töötlus.*

Valdkond	2015	2016	2017	2018	2015–2018
Kogusumma	113 119 742	133 973 707	149 856 941	153 174 546	35,4%
Keemia-, kummi- ja plastitoodete tootmine	24 792 071	34 055 483	39 864 673	41 612 584	67,8%
Hulgi- ja jaekaubandus	30 112 193	23 346 369	26 753 645	27 077 645	-11,2%
Tekstiili- ja rõivatööstus	13 774 095	16 816 885	18 240 823	17 207 878	24,9%
Veondus, laondus, side ja info	10 982 105	14 649 378	12 879 027	14 443 173	31,5%
Ehitus	7 547 888	8 845 778	12 935 747	11 357 055	50,5%
Metsamajandus	921 706	8 836 126	10 579 344	10 521 561	41,5%
Puidutöötlemine ja mööblitööstus	7 419 589	7 254 420	7 919 419	7 386 894	0,4%
Haldus- ja abitegevused	3 038 635	3 118 370	3 751 578	4 494 152	47,9%
MUUD I (finants, kindlustus, kinnisvara, muu)	2 670 663	3 225 950	2 754 142	3 748 149	40,3%
Kalapüük ja vesiviljelus	3 034 431	2 971 117	3 188 054	3 291 730	8,5%
Majutus ja toitlustus	2 625 628	2 754 863	2 688 237	3 044 012	15,9%
Põllumajandus	1 391 591	2 664 179	2 342 419	2 530 285	81,8%
Toiduainete tootmine	1 694 380	2 017 556	2 401 348	2 223 749	31,2%
MUUD II (Haridus, tervishoid, kunst, vaba aeg, muu)	1 844 821	1 749 981	1 979 451	2 104 676	14,1%
Elekter, gaas, vesi, jäätmed, mäetööstus	968 625	1 252 907	1 188 897	1 263 280	30,4%
Metallitoodete ja muu tootmine	301 321	414 345	390 137	867 723	188%
KOKKU töötlev tööstus (tootmine)	47 981 456	60 558 689	68 816 400	69 298 828	44,4%
Töötleva tööstuse osakaal	42,4%	45,2%	45,9%	45,2%	

Kõige suuremate ettevõtluskäivetega sektorid Hiiumaal on plastitööstus (keemia-, kummi- ja plastitoodete tootmine), hulgi- ja jaekaubandus, tekstiili- ja rõivatööstus, veonduse, ehituse ja metsamajanduse sektor.

*Hiiumaa ettevõtlussektorite käivete osakaalud kogukäibest 2018. aastal.
Allikas: Äriregistri andmete töötlus.*

Kuna majandusülevaates on lähtunud äriregistri andmetest, milles on Hiiumaale registreeritud ettevõtteid, siis on andmetest väljas hinnanguliselt 50% kaubanduse käivetest: Selver ja Rimi. Samas ettevõtteid, kes on registreeritud saarele, kuid kelle põhitegevus toimub mandril: plastisektoris AS EstPak Plastik, kelle käibest hinnanguliselt 90% tuleb mandrilt. Tekstiilitööstuses tegutsevad OÜ Lade, OÜ ISC International ja OÜ Pakpoord peamiselt mandril. Samas laieneb ka haldus- ja abitegevuste sektori ettevõtte OÜ Korrashoid üha jõudsamalt mandrile.

Hiiumaa ettevõtetes hõivatud inimeste arv sektorite kaupa aastatel 2015–2018. Sektorid on reastatud alates suurimast tööd andvast sektorist. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

Valdkond	2015	2016	2017	2018	Muutus 2015– 2018
Keemia-, kummi- ja plastitoodete tootmine	457	465	482	468	11
Hulgi- ja jaekaubandus	252	226	230	238	-14
Veondus, laondus, side ja info	193	207	203	212	19
Ehitus	158	201	207	186	28
Tekstiili- ja rõivatööstus	150	163	155	139	-11
Haldus- ja abitegevused	53	60	76	113	60
Majutus ja toitlustus	90	92	83	102	12
MUUD I (finants, kindlustus, kinnisvara, muu)	54	64	70	74	20
Puidutöötlemine ja mööblitööstus	70	68	57	57	-13
Metsamajandus	29	51	58	55	26
Toiduainete tootmine	50	55	59	53	3
Kalapüük ja vesiviljelus	55	54	52	51	-4
MUUD II (Haridus, tervishoid, kunst, vaba aeg, muu)	43	45	45	48	5
Põllumajandus	24	31	35	38	14
Elekter, gaas, vesi, jäätmed, mäetööstus	20	19	17	18	-2
Metallitoodete ja muu tootmine	11	11	10	13	2
Kogusumma	1709	1812	1839	1865	156

Tööhõive üldpilt on positiivne. 2016–2018 kasv on tulnud sektoris haldus- ja abitegevused loodud töökohtadest: OÜ Korrashoid laienemine olulisel määral ja ka maakonnast välja.

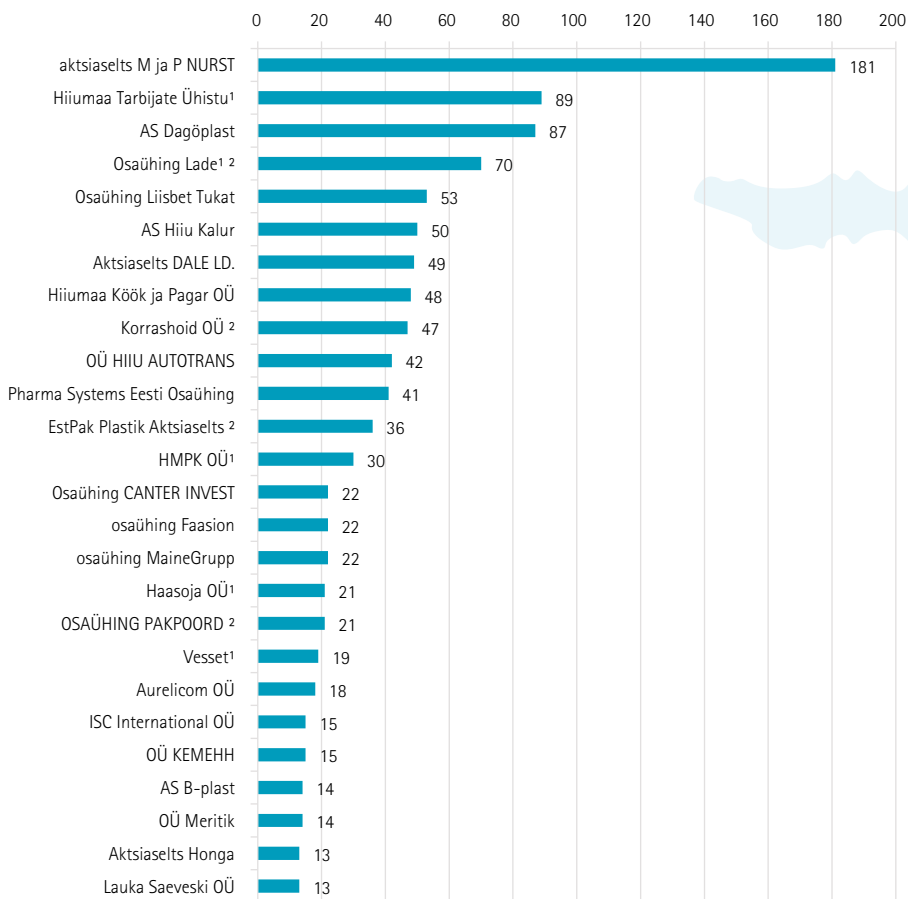
*Hiiumaa keskmine palk sektorite lõikes 2015–2018. Andmed on arvestuslikud ja tuletatud
tööjõumaksudest. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.*

Konsolideeritud valdkond	Keskmine palk sektorite lõikes (tuletatud tööjõumaksudest)			
	2015	2016	2017	2018
Ehitus	886	782	1085	956
Elekter, gaas, vesi, jäätmed, mäetööstus	988	1162	1187	1159
Haldus- ja abitegevused	772	688	715	721
Hulgi- ja jaekaubandus	682	674	735	765
Kalapüük ja vesiviljelus	1624	1767	1858	1876
Keemia-, kummi- ja plastitoodete tootmine	843	978	1026	1115
Majutus ja toitlustus	533	475	540	531
Metallitoodete ja muu tootmine	533	720	733	881
Metsamajandus	529	876	939	1008
MUUD I (finants, kindlustus, kinnisvara, muu)	547	503	456	527
MUUD II (haridus, tervishoid, kunst, vaba aeg, muu)	778	821	887	981
Puidutöötlemine ja mööblitööstus	750	802	850	890
Põllumajandus	486	445	604	674
Tekstiili- ja rõivatööstus	596	596	624	650
Toiduainete tootmine	641	768	843	887
Veondus, laondus, side ja info	771	799	842	864
Keskmine	769	807	884	903

Suurimad tööandjad, suurimad käibed

Suurima töötajate arvuga ettevõtte on AS M ja P NURST (181 töötajat), Hiiumaa Tarbijate Ühistu (89), AS Dagoplast (87) ja OÜ Lade koos seotud ettevõtetega OÜ Pakpoord ja OÜ ISC International (kokku 106 – kuid vaid 35 neist töötab Hiiumaal, teised mandril).

Hiiumaa suurimad ettevõtted töötajate arvu järgi 2018. aastal. ¹ tähistatud ettevõtete puhul on kasutatud maksu- ja tolliameti andmeid, sest äriregistri 2018. aasta andmetes polnud konkreetse ettevõtte puhul märgitud töötajate arvu. ² tähistatud ettevõtete andmed kajastuvad majandusülevaates täismahus, hoolimata sellest, et ettevõtete tegevus toimub olulisel määral väljaspool maakonda. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

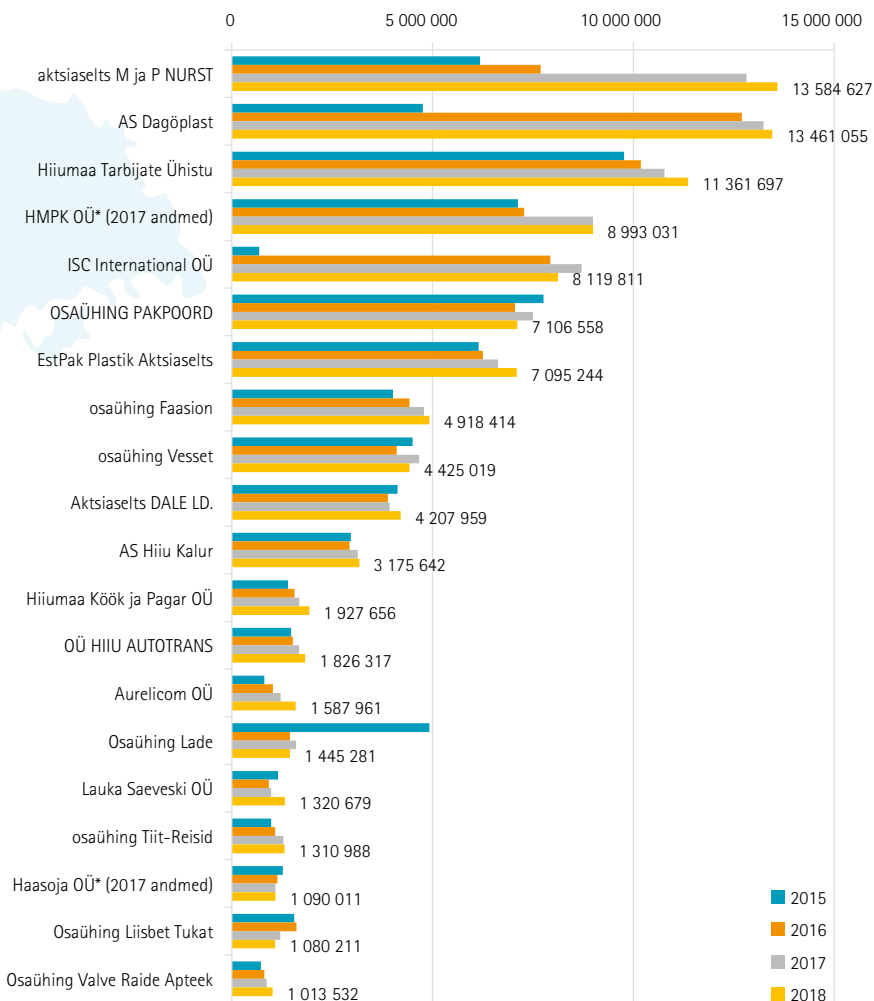

Hiiumaa 26 suurimas ettevõttes töötas 2018. aastal 60% maakonna ettevõtete aktiivsetest töötajatest. Keskmise suurusega ettevõtteid, kus töötajate arv 50–249, oli Hiiumaal 2018. aastal kuus, 10–49 töötajaga väikeetevõtteid 22 ja 1–9 töötajaga mikroetevõtteid 328.

Maakonna 20 suurima käibega ettevõtte käibed ületasid miljoni euro piiri ja andsid maakonna ettevõtluse kogukäibest aastal 2018 peaaegu kaks kolmandikku ehk 64,7%.

Suurim käive Hiiu maakonnas oli 2018. aastal aktsiaseltsil M ja P NURST, kelle käive on aastatel 2015–2018 igal aasta tõusnud ning 2018. aastal oli see 13,58 miljonit eurot. Ettevõtte on nelja aastaga käibe kahekordistanud. Suuruselt järgmiste käivetega ettevõtted on AS Dagöplast ja Hiiumaa Tarbijate Ühistu. Nimetatud kolme ettevõtte käive ületas 10 miljoni piiri.

Hiiumaa suurimate käivetega ettevõtted 2015–2018. Numbrid väljendavad 2018. aasta andmeid, käive eurodes. Ettevõtted, kes ei olnud andmete kogumise ajahetkeks oma 2018. aasta kohta majandusaasta aruannet esitanud, on joonisel tähistatud ilma illustreeriva numbriga ning nende 2018. aasta käive on võrdsustatud 2017. aasta käibega. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

Majandussektorite lisandväärtus

Eesti ettevõtete lisandväärtuse makroanalüüs näitab, et kuni 2008. aastani kasvasid kõik lisandväärtuse komponendid (tööjõukulud, amortisatsioon ja ärikasum) suhteliselt ühtlaselt ja proportsionaalselt. Pärast 2008. aasta majanduskriisi on lisandväärtus suurenenud peamiselt tööjõukulude arvelt ja ärikasum ning amortisatsioon on olnud oluliselt väiksema kasvuga. See tähendab, et tööjõukulude kasv on paljuski toimunud ettevõtte efektiivsuse ja investeeringute arvelt.

Hiiu maakonna lisandväärtuse analüüs näitab, et lisandväärtuse loojad on jagunenud kolme gruppi. Üle neljandiku kogu maakonna lisandväärtusest annab plastisektor, järgnevad kaubandus, tekstiili- ja rõivatööstus ning veondus igaüks umbes 10%-ga.

Loodud lisandväärtus Hiiumaa majandussektorites. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

Sektor	2015	2016	2017	2018
Kogusumma	34 208 881	39 666 521	43 333 636	46 313 613
Keemia-, kummi- ja plastitoodete tootmine	8 800 209	10 843 564	11 643 001	12 156 986
Veondus, laondus, side ja info	3 587 757	4 497 350	4 582 733	4 679 000
Tekstiili- ja rõivatööstus	3 661 319	3 725 730	4 213 108	4 350 314
Hulgi- ja jaekaubandus	4 322 852	3 379 302	4 203 320	4 227 637
Ehitus	2 728 781	3 087 550	4 846 803	3 816 247
Põllumajandus	1 332 790	1 957 795	2 011 364	2 470 164
Kalapüük ja vesiviljelus	2 239 350	2 469 921	2 383 569	2 350 602
Elekter, gaas, vesi, jäätmed, mäetööstus	1 242 103	514 661	743 488	2 234 857
Metsamajandus	246 591	1 848 369	2 089 726	2 043 137
Haldus- ja abitegevused	380 617	1 243 375	1 872 781	1 997 360
MUUD I (finants, kindlustus, kinnisvara, muu)	1 589 899	1 961 850	884 734	1 581 431
Majutus ja toitlustus	1 273 009	1 252 820	1 119 762	1 312 942
MUUD II (Haridus, tervishoid, kunst, vaba aeg, muu)	989 196	959 170	1 003 046	1 195 132
Puidutöötlemine ja mööblitööstus	1 101 243	1 189 918	883 816	925 672
Toiduainete tootmine	658 013	656 760	816 271	878 582
Metallitoodete, transpordivahendite ja muu tootmine	55 152	78 386	36 114	93 550

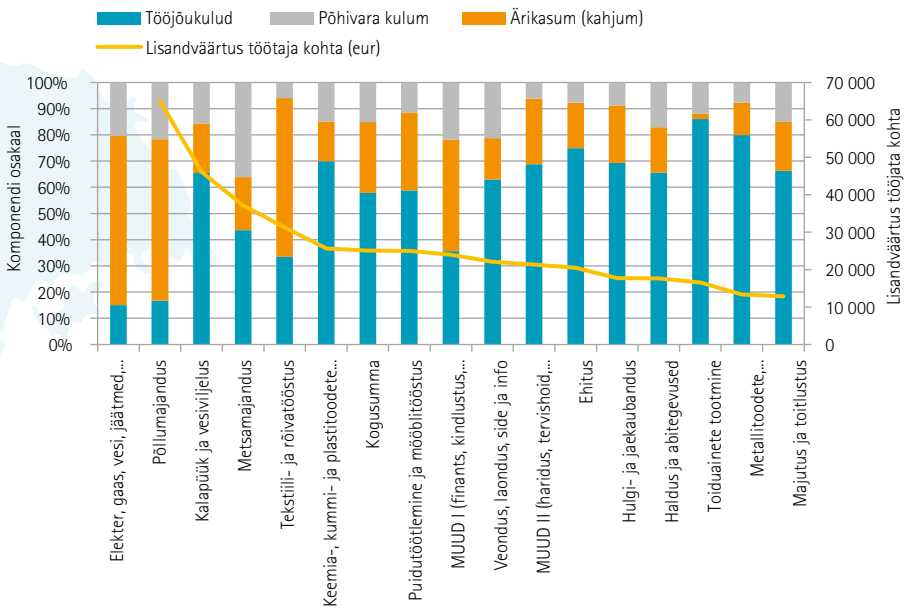
Hiiu maakonnas on tööjõukuludel lisandväärtuse komponentidest sama osakaal kui Eestis tervikuna: 58%. Iseenesest on see väga hea tulemus, sest reeglina on maakondade lisandväärtus

tööjukulude osakaal oluliselt suurem. Õigem oleks öelda, et ärikasumi ja amortisatsiooni osakaal on väiksem st investeeritakse vähem ja kasumlikkus on väiksem.

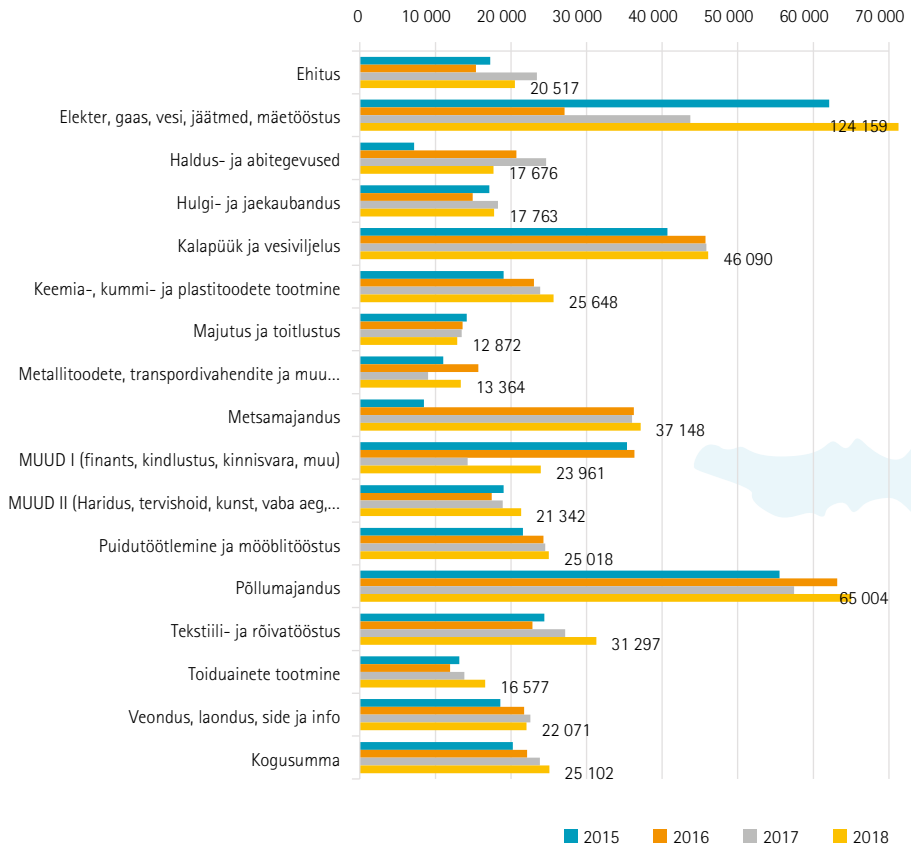
Võrreldes tööjukulude proportsiooni ja palgataset sektorite lõikes, võib öelda, et mida suurem on tööjukulude osakaal, seda madalam on keskmine palk sektoris.

Kui sektor baseerub odaval tööjõul, mille kättesaadavus kahaneb kiiresti, siis võib pidada nende sektorite riskitaset suuremaks. Erandiks on siin info ja side sektor, mille lisandväärtuse suure osa annab IKT sektor, kus lisandväärtuse põhiosa tuleb just kõrge kvalifikatsiooniga töötajate suurtest palkadest.

Lisandväärtuse komponendid ja lisandväärtuse kogumaht Hiiumaa majandussektorite lõikes 2018. aastal. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

Hiiumaa majandussektorite lisandväärtus töötaja kohta aastatel 2015–2018.
Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

Loodud lisandväärtus Hiiumaal töötaja kohta aastatel 2015–2018.
Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

	2015	2016	2017	2018
Lisandväärtus töötaja kohta	20 242	22 123	23 836	25 102
Lisandväärtuse kasv		9,3%	7,7%	5,3%

Lisandväärtus töötaja kohta on kasvanud väga stabiilselt ja oluliselt ning ületab naabermaakondade vastavat taset ja seda eelkõige investeringute ja kasumlikkuse osas.

Majandussektorite ülevaade

Plastitootmine (keemia-, kummi- ja plastitoodete tootmine)

Plastisektor on jätkuvalt Hiiumaa majanduse suurim ja olulisim edasivedaja. Sektoris töötab stabiilselt 450–480 töötajat, samas käibed on kasvanud kiiresti, mis näitab töövõime kasvutaset.

Sektor on suures osas suunatud ekspordile. Ekspordiks läheb 70% toodangust, mis on sektoritest kõrgeim näitaja.

Sektor on keskmise palga ja lisandväärtuse järgi viimastel aastatel maakonnas alati olnud esimese kolme hulgas. Sektori käibed ja ekspordimahud on konkurentsivõimelise maakonna suurimad.

*Keemia-, kummi- ja plastitoodete tootmise sektori üldnäitajad Hiiumaal.
Allikas: Äriregistri andmete töötlus.*

	2015	2016	2017	2018	Muutus 2017–2018
Netokäive (tuhat eurot)	24 792	34 055	39 864	41 612	4,3%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	8 800	10 843	11 643	12 156	4,4%
Lisandväärtus töötaja kohta (eurot)	19 007	23 022	23 859	25 648	7,5%
Ekspord	16 545	24 618	28 636	28 933	1%
Töötajate arv	457	465	482	468	-2%
Keskmine palk	843	978	1026	1115	8,7%

Suurimateks ettevõteteks sektoris olid aktsiaselts M ja P NURST, AS Dagöplast, AS EstPak Plastik, mille tegevus orienteeruvalt 90% ulatuses toimub mandril, ja AS DALE LD. Selguse huvides olgu märgitud, et ASi EstPak Plastik andmed kajastuvad majandusülevaates täismahus, hoolimata sellest, et ettevõtte tegevus toimub mandril.

Plastitööstuse sektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2018. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

Ettevõtte	Käive	Ekspord	Töötajaid
AS M ja P NURST	13 584 627	12 240 296	181
AS Dagöplast	13 461 055	8962325	87
AS EstPak Plastik	7 095 244	4 804 218	36
AS DALE LD.	4 207 959	486037	49
OÜ Liisbet Tukat	1 080 211	1 075 890	53
OÜ Pharma Systems Eesti	920 826	919374	41
AS B-plast	727 833	294440	14
OÜ Plastiktoos	447 845	37117	7

Hulgi- ja jaekaubandus

Sektori suurimad ettevõtted Hiiumaal on Hiiumaa Tarbijate Ühistu, OÜ Faasion ja OÜ Valve Raide Apteek. Vaatamata suurte kaubanduskettide sisenemisele Hiiumaale on suurimate Hiiumaa kaubandusettevõtete käivete mahud jätkuvalt kasvutrendis.

*Hulgi- ja jaekaubanduse sektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2018.
Allikas: Äriregistri andmete töötlus.*

Ettevõte	Käive	Töötajaid
Hiiumaa Tarbijate Ühistu	11 361 697	89
OÜ Faasion	4 918 414	22
OÜ Valve Raide Apteek	1 013 532	6

Hinnanguliselt üle 50% Hiiumaa kaubanduse käibest moodustab mandrile registreeritud ettevõtete käive, kellest suurimad on jaemüügikettide kauplused Selver ja Rimi. Nende statistika ei kajastu käesolevas majandusülevaates.

Hulgi- ja jaekaubanduse sektori üldnäitajad Hiiumaal. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

	2015	2016	2017	2018	Muutus 2017–2018
Netokäive (tuhat eurot)	30 112	23 346	26 753	27 077	1,21%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	8 800	10 843	11 643	11 643	0,00%
Lisandväärtus töötaja kohta (eurot)	17 154	14 953	18 275	17 763	-2,80%
Töötajate arv	252	226	230	238	3,48%
Keskmine palk	682	674	735	765	4,11%

Veendus ja laondus

Sektor on Hiiumaal väga olulisel kohal ja majandusnäitajad on püsinud stabiilsena samas suurusjärgus.

Veenduse, laonduse ja side sektori üldnäitajad Hiiumaal. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

	2015	2016	2017	2018	Muutus 2017–2018
Netokäive (tuhat eurot)	10 982	14 649	12 879	14 443	12,14%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	3 588	4 497	4 583	4 679	2,09%
Lisandväärtus töötaja kohta (eurot)	18 589	21 726	22 575	22 071	-2,23%
Töötajate arv	193	207	203	212	4,43%
Keskmine palk	771	799	842	864	2,52%
Eksport	2 027	2 413	2 314	2 168	-6,31%

Veenduse ja laonduse sektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2018.

Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

Ettevõtte	Käive	Töötajaid
OÜ HIIU AUTOTRANS	1 826 317	42
OÜ Aurelicom	1 587 961	18
OÜ CANTER INVEST	964 133	22
OÜ ASS - TRANSPORT	961 300	9
AS AUTOMA	928 756	7
OÜ ViieX	846 931	9

Tekstiilitööstus

Tekstiilitööstuse osatähtsus Hiiu maakonnas püsib kõrgel tänu ühele suuremale ettevõtjale ja temaga seotud kolmele ettevõttele – OÜ Lade, OÜ ISC International ja OÜ Pakpoord – kelle põhitegevus toimub peamiselt mandril, kuid kes on Hiiumaale registreeritud. Teiste ettevõtete müüginahud on analoogselt kogu Eesti tekstiilisektorile pigem vähenemas. Selle põhjuseks on tööjõukulude suur osakaal.

Tekstiilitööstussektori üldnäitajad Hiiumaal. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

	2015	2016	2017	2018	Muutus 2017–2018
Netokäive (tuhat eurot)	13 774	16 817	18 241	17 208	-5,66%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	3 661	3 725	4 213	4 350	3,25%
Lisandväärtus töötaja kohta (eurot)	24 409	22 857	27 181	31 297	15,14%
Töötajate arv	150	163	155	139	-10,32%
Keskmine palk	596	596	624	650	4,24%
Eksport	7 320	8 244	8 789	7 932	-9,75%

Tänastes ülikiirelt kasvavate tööjõukulude tingimustes on just nimetatud sektor tugeva surve all, sest tööjõukulud moodustavad nimetatud sektoris Eestis 80% lisandväärtusest ja palgatase on üks sektorite madalamaid. Alltoodud kolm Hiiumaa ettevõtet eristuvad siin oluliselt oma kõrge lisandväärtusega ja tööjõukulud moodustavad sektori lisandväärtusest vaid 33%.

Tekstiilitööstussektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2018. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

Ettevõtte	Käive	Eksport	Töötajaid
OÜ ISC International	8 119 811	7 580 586	15
OÜ PAKPOORD	7 106 558	180 448	21
OÜ Lade	1 445 281		70

Ehitus

Ehitussektori tõusud ja mõõnad sõltuvad suuresti majandusüklitest. Aastaid 2017–2018 võib pidada majandusükli haripunktiks ja sellega on kaasnenud ehitussektori nõudluse oluline kasv. Paljud objektid asuvad väljaspool Hiiu maakonda. Sektori kahanemine 2018. aastal tulenes ühe ettevõtte käivete ja ekspordimahtude vähenemisest, samas sektori pea kõikide teiste suuremate ettevõtete näitajad paranesid. Seetõttu oleks järgnevas tabelis näidatud statistikat õigem vaadelda 2015–2017 lõikes.

Ehitussektori üldnäitajad Hiiumaal. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

	2015	2016	2017	2018	Muutus 2017–2018	Muutus 2016–2017
Netokäive (tuhat eurot)	7 548	8 846	12 936	11 357	-12,20%	46,24%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	2 729	3 088	4 847	3 816	-21,27%	56,96%
Lisandväärtus töötaja kohta (eur)	17 271	15 361	23 415	20 517	-12,37%	52,43%
Töötajate arv	158	201	207	186	-10,14%	2,99%
Keskmine palk	886	782	1 085	956	-11,96%	38,84%
Ekspord	820	1 323	2 838	671	-76,36%	114,51%

Ehitussektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2018. ² tähistatud ettevõtete tegevus toimub olulisel määral väljaspool maakonda. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

Ettevõte	Käive	Töötajaid
OÜ Haasoja (2017 andmed)	1 090 011	21
OÜ Nordisk Group ²	975 090	9
OÜ Riburada	957 868	4

Metsamajandus

Analoogselt põllumajandusele on metsamajanduse sektor teinud suuri investeeringuid kaasaegsesse tehnikasse ja tänu sellele on sektori lisandväärtus töötaja kohta üks maakonna paremaid. Lisandväärtuse kasv on tulnud just amortisatsiooni ja kasumi arvelt ja seda suhteliselt väikeste tööjookulude juures.

Metsanduse sektori üldnäitajad Hiiumaal. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

	2016	2017	2018	Muutus 2017–2018
Netokäive (tuhat eurot)	8 836	10 579	10 522	-0,55%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	1 848	2 090	2 043	-2,25%
Lisandväärtus töötaja kohta (eur)	36 243	36 030	37 148	3,10%
Töötajate arv	51	58	55	-5,17%
Keskmine palk	876	939	1 008	7,30%
Eksport	5 056	6 732	6 656	-1,13%

Sektori selge liidri OÜ HMPK käive oli 2017. aastal 9 miljonit eurot ja ettevõttes töötas 30 töötajat. Ettevõtte 2018. aasta majandusaasta aruanne ei olnud masspäringu tegemise hetkel veel esitatud. Samas, võrreldes MTA igakvartaalseid andmeid, võib eeldada, et ettevõtte jätkas olulist kasvu ka 2018. aastal. Teised sektori ettevõtted olid oluliselt väiksemate käivetega. Kuigi sektoris töötab 2,9% maakonna ettevõtluses hõivatutest, siis lisandväärtuse osakaal on 4,4% ja ekspordi osakaal koguni 13% maakonna terviknäitajatest. Sektori eksport töötaja kohta on maakonna suurim.

Metsanduse sektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2018. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

Ettevõtte	Käive	Töötajaid
OÜ HMPK (2017 andmed)	8 993 031	30
OÜ Siimumets	469 539	4

Puidu töötlemine ja mööblitööstus

Kui Eestis tervikuna ja ka naabermaakondades on just puidusektor näidanud ühte suuremat kasvu, siis Hiiumaal on näitajad aastate lõikes püsivad stabiilsena samas suurusjärgus. Lisandväärtus töötaja kohta püsib samal tasemel, aga erinevalt maakonna lisandväärtuse kasvutrendist püsib sektori näitaja samal tasemel. Üle poole sektori käibest annab OÜ Vesset.

Puidu töötlemise ja mööblitööstuse sektori üldnäitajad Hiiumaal. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

	2015	2016	2017	2018	Muutus 2017–2018
Netokäive (tuhat eurot)	7 420	7 254	7 919	7 387	-6,72%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	1 101	1 189	883	925	4,76%
Lisandväärtus töötaja kohta (eur)	21 593	24 284	24 550	25 018	1,91%
Töötajate arv	70	68	57	57	-
Keskmine palk	750	802	850	890	4,68%

*Puidu töötlemise ja mööblitööstuse sektori suurimad ettevõtted 2018.
Allikas: Äriregistri andmete töötlus.*

Ettevõte	Käive	Töötajaid
OÜ Vesset	4 425 019	20
OÜ Lauka Saeveski	1 320 679	13
OÜ LEHTMA SAEVESKI	961 591	4

Foto: Meeli Küttim

Majutus ja toitlustus

Sektori näitajad on püsinud aastate lõikes samal tasemel.

Sektoril on tänu Hiiumaa ainulaadsusele suur potentsiaal. Kindlasti sõltub kasv ka laeva- ja lennuühenduse stabiilsusest. Samuti julgusest pakkuda aastaringset kvaliteetteenust ning teha biosfääriala (kui säästva majanduskasvu võimalus) atraktiivseks nii investoritele kui külalistele. Täna on sektor keskendunud vaid kahele suvekuule.

Majutuse ja toitlustuse sektori üldnäitajad Hiiumaal. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

	2015	2016	2017	2018	Muutus 2017-2018
Netokäive (tuhat eurot)	2 626	2 755	2 688	3 044	13,23%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	1 273	1 253	1 120	1 313	17,23%
Lisandväärtus töötaja kohta (eur)	14 145	13 618	13 491	12 872	-4,59%
Töötajate arv	90	92	83	102	22,89%
Keskmine palk	533	475	540	531	-1,76%

Maakonnas oleks kindlasti ruumi väike-SPA-le. Aga selle riski võtmiseks peab ka avalik sektor omalt poolt kaasa aitama pikaajaliste infrastruktuuri arendamise plaanide koostamisega, mis toetaks erakapitali investeringut. Arendamine on võimalik, Saaremaa analoogsed projektid on enamasti kasumlikud.

Majutuse ja toitlustuse sektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2018.

Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

Ettevõte	Käive	Töötajaid
OÜ MaineGrupp	751 631	22
OÜ Hiiu Gruuv	219 932	8

Põllumajandus

Viimastel aastatel on põllumajanduse sektor taas selgelt kasvamas ja möödus on sektori osakaalu drastiline vähenemine, mis järgnes Eesti taasiseseisvumisele. Viimastel aastatel tehtud suured investeringud ja moderniseerimine ning sellega kaasnenud efektiivsuse kasv on toonud kaasa hüppelise kasumi ja lisandväärtuse kasvu.

2017. aasta majandustulemit mõjutas märkimisväärselt 2015. ja 2016. aasta toetuste hilinevad väljamaksmine 2017. aastal. Samas, jagades ka kasumi eelnevate aastate peale laiali, on sektori kasv viimastel aastatel ikkagi märkimisväärne. Kartus, et 2018. aastal näitajad taas langevad, osutus ekslikuks ja tegemist on viimaste aastate parimate majandustulemustega.

Lisandväärtuse kogumahu osas tõusis sektor maakonnas kuuendaks, samas ärikasum ja lisandväärtus töötaja kohta olid 2018. aastal maakonna suurimate hulgas. Tööjõukulud moodustavad lisandväärtusest vaid 16%, sektorite keskmine näitaja on 58%. Võib väita, et tööjõukulude, amortisatsiooni ja kasumi proportsioonid on sektoris kõige efektiivsemad, mis annab lootust sektori jätkuvaks eduks ka järgmistel aastatel.

Põllumajandussektori üldnäitajad Hiiumaal. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

	2015	2016	2017	2018	Muutus 2017–2018
Netokäive (tuhat eurot)	1 392	2 664	2 342	2 530	8,02%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	1 333	1 958	2 011	2 470	22,82%
Lisandväärtus töötaja kohta (eur)	55 533	63 155	57 468	65 004	13,11%
Töötajate arv	24	31	35	38	8,57%
Keskmine palk	486	445	604	674	11,52%

Sektori suurim ettevõtte on OÜ Hiiumaa Agro 650 000eurose käibega. Sektor on jaotunud paljude väiketegijate vahele, töötajate arvuga 1–5 töötajat.

Toiduainete tootmine

Sektori suurimaks ettevõtteks on OÜ Hiiumaa Köök ja Pagar käibega 1 928 000 eurot ja 48 töötajaga, moodustades sektori vastavatest näitajatest üle 80%

Toiduainete tootmise sektori üldnäitajad Hiiumaal. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

	2015	2016	2017	2018	Muutus 2017–2018
Netokäive (tuhat eurot)	1 694	2 018	2 401	2 224	-7,40%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	658	656	816	879	7,72%
Lisandväärtus töötaja kohta (eur)	13 160	11 941	13 835	16 577	19,82%
Töötajate arv	50	55	59	53	-10,17%
Keskmine palk	641	768	843	887	5,25%

Foto: Meeli Küttim

Elekter, gaas, vesi, jäätmed, mäetööstus

Elektri, gaasi, vee, jäätmete ja mäetööstuse sektor on Hiiu maakonnas töötaja kohta kõrgeima lisandväärtusega. Sektori moodustavad kommunaalteenuseid pakkuvad ning kohalikke ressursse turvast eksportivad ning taastuveneeriat tootvad ettevõtted. Just taastuveneeriat tootmise arengutes ja kohaliku toorme kohapeal väärindamises on Hiiu maakonnas oluline kasvupotentsiaal.

Elekter, gaas, vesi, jäätmed, mäetööstus – sektori üldnäitajad Hiiumaal. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

	2015	2016	2017	2018	Muutus 2017–2018
Netokäive (tuhat eurot)	969	1 253	1 189	1 263	6,26%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	1 242	514	743	2 235	200,81%
Lisandväärtus töötaja kohta (eur)	62 105	27 087	43 735	124 159	183,89%
Töötajate arv	20	19	17	18	5,88%
Keskmine palk	988	1 162	1 187	1 159	-2,40%

Muud sektorid

Muud sektorid sisaldavad tegevusvaldkondi nagu muu tootmine, kalandus, haldus ja abitegevused, finants, kindlustus, kinnisvara, vaba aeg, haridus, teadus, kunst, tervishoid. Nimetatud valdkonnad sisaldavad väga erinevaid tegevusalasid ja seetõttu on raske välja tuua arengutrende.

Muude sektorite üldnäitajad Hiiumaal. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

	2015	2016	2017	2018	Muutus 2017–2018
Netokäive (tuhat eurot)	10 890	11 480	12 063	14 506	20,25%
Töötajate arv	216	234	253	299	18,18%

Suurimad ülejäänud sektorite ettevõtted Hiiumaal 2018. ² tähistatud ettevõtete tegevus toimub olulisel määral väljaspool maakonda. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

Ettevõte	Käive	Töötajaid
AS Hiiu Kalur	3 175 642	50
OÜ Tiit-Reisid	1 310 988	8
OÜ Korrashoid	739 438	47
OÜ Kärdla Perearstid	594 921	9
OÜ Driims ²	390 885	0
OÜ Salesleader ²	342 248	1
OÜ DAGOpen ²	313 422	7

2018. aastal kasvasid mitmed ettevõtted märkimisväärselt. Suurema kasvu tegid Korrashoid OÜ ja OÜ IWeld, tugevat kasvu näitasid OÜ Tiit-Reisid ja OÜ Salesleader.

Foto: Ivo Panasyuk

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arenguks eelduste loomine

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) valdkond on olnud Eestis suurima kasvuga ja on andnud peamise tõuke teenuste sektori väga kiirele kasvule, sealhulgas teenuste ekspordi kasvule. Sektor on koondunud Tallinna regiooni ja väiksemal määral Tartusse. Just IKT teenuste eksport on taganud sektori kiire kasvu ja vedanud oluliselt Eesti majanduskasvu.

Valdkonna eelisarendamise vajadus on Hiiumaa majandusarengu üheks võtmeks, mille esimeseks reaalseks sammuks kiire elektroonilise side arendamine. Ühtlasi luuakse sellega eeldused digitaalse lõhe vähenemiseks nii regioonide kui ka Kärkla ning hõreasustusega maapiirkondade vahel.

Eksport Hiiumaa majanduses

Hiiu maakonna ettevõtete käive moodustas 2018. aastal Eesti ettevõtete käibest 0,23%. Kui kaupade ja teenuste ekspordi vastav osakaal oli 0,43%, siis tööstustoodangu ekspordi vastav näitaja on 0,57%. See näitab, et Hiiu maakonna ettevõtted ja eriti just töötleva tööstuse ettevõtted on keskmisest rohkem orienteeritud ekspordile. Võrreldes töötleva tööstuse sektorite majandusnäitajaid teiste sektori omadega võib üldistada, et töötlev tööstus annab keskmiselt suurimat lisandväärtust nii kogusummas kui ka töötaja kohta.

Tööstustoodangu müük küündis 2018. aastal 69,3 miljoni euroni. Võrdluseks, 2015. aastal oli see number 47,9 miljonit eurot. Hiiumaa tööstustoodangu müügist läheb ekspordiks jätkuvalt umbes 54% ehk 37 miljonit eurot.

Kaupade ekspordi osa kogu ekspordist on oluliselt suurem teenuste ekspordist. Nii ekspordimahud kui müügitulu on läbi vaatluse all olevate aastate oluliselt suurenenud, kuid ekspordi osakaal müügitulust on läbi nende aastate püsunud 30% juures. 2018. aastal vähenesid ekspordimahud 6,5%.

Eksport Hiiumaal 2015–2018. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

	Käive (eurot)			
	2015	2016	2017	2018
Eksport	33 159 655	44 263 369	51 823 840	48 415 988
Müügitulu	113 119 742	133 973 707	149 856 941	153 174 546
Ekspordi osakaal müügitulust	29,31%	33,04%	34,58%	31,61%

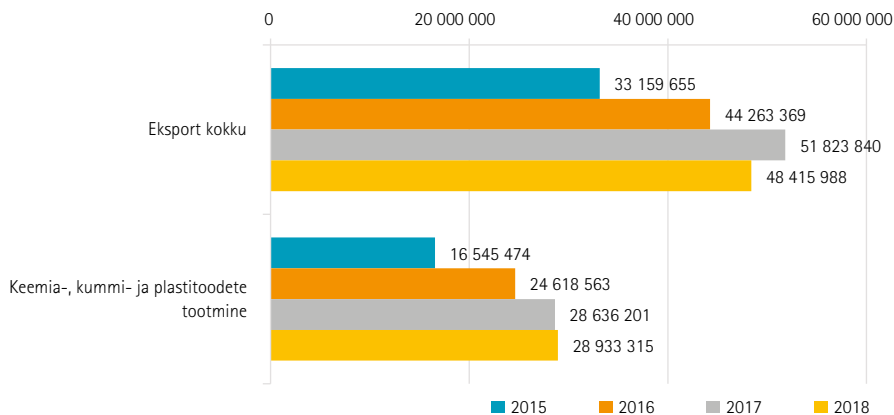
Eksportivate ettevõtete arv on selges kasvutrendis, suurenedes Hiiu maakonnas jätkuvalt. Kui 2015. aastal oli maakonnas eksportivaid ettevõtteid 50, siis 2017. ja 2018. aastal 68.

Eksportivate ettevõtete arv Hiiumaal 2015–2018. Allikas: Statistikaamet.

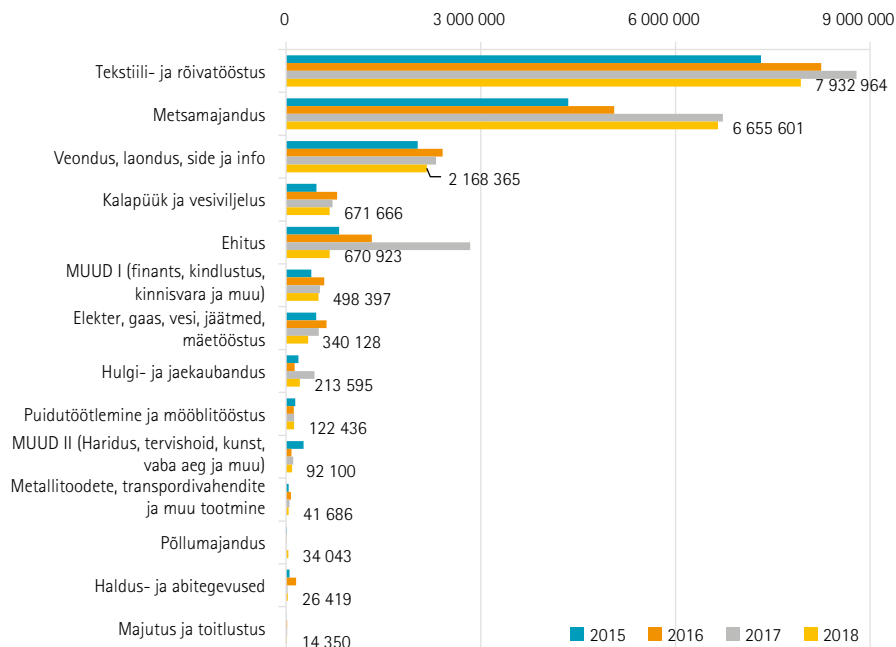
	2015	2016	2017	2018
Kaupu eksportivad ettevõtted	50	56	68	68

Plastisektori osakaal ekspordi kogumahust moodustab juba 60% ja on kasvav. 2015. aastal oli plastisektori osakaal ekspordist 50%.

Hiiumaa ettevõtete eksport kokku ja plastisektori eksport 2015–2018.
Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

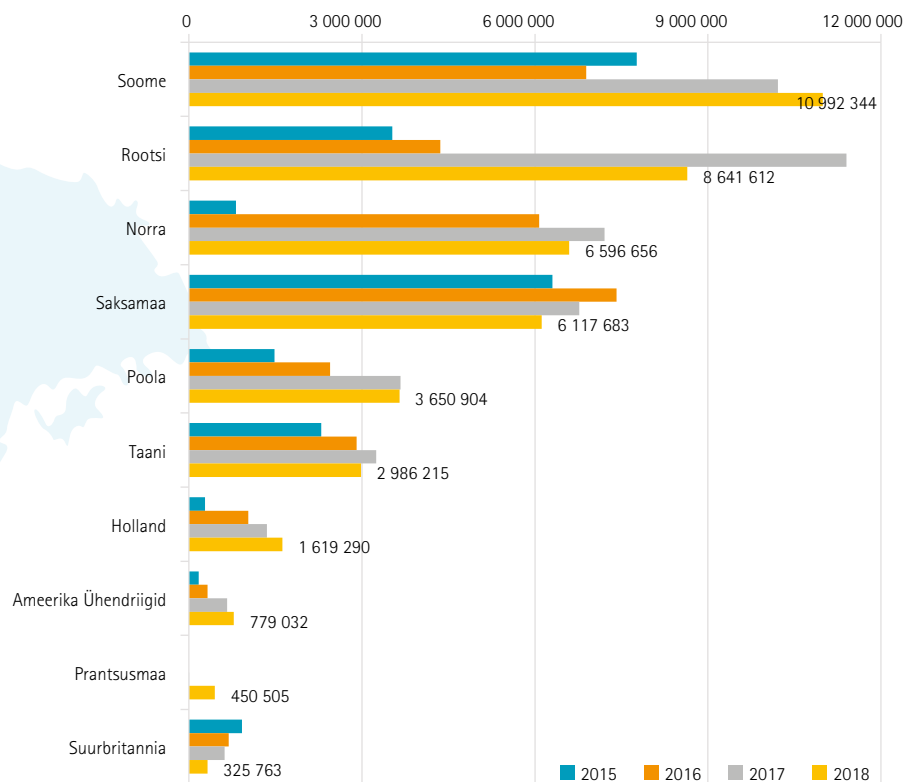
Hiiumaa ülejäänud sektorite eksport 2015–2018. Numbriga on joonisel välja toodud 2018. aasta näitaja. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.

Hiiumaa ettevõtete ekspordis on olulisemateks sihtriikideks Soome (23% ekspordist), Rootsi (18%), Norra (14%) ning Saksamaa (13%). Teised eksporditurud jäävad nendest neljast vähemalt poole väiksemaks. Väljapoole Euroopat eksporditakse vaid umbes 3% kaupadest.

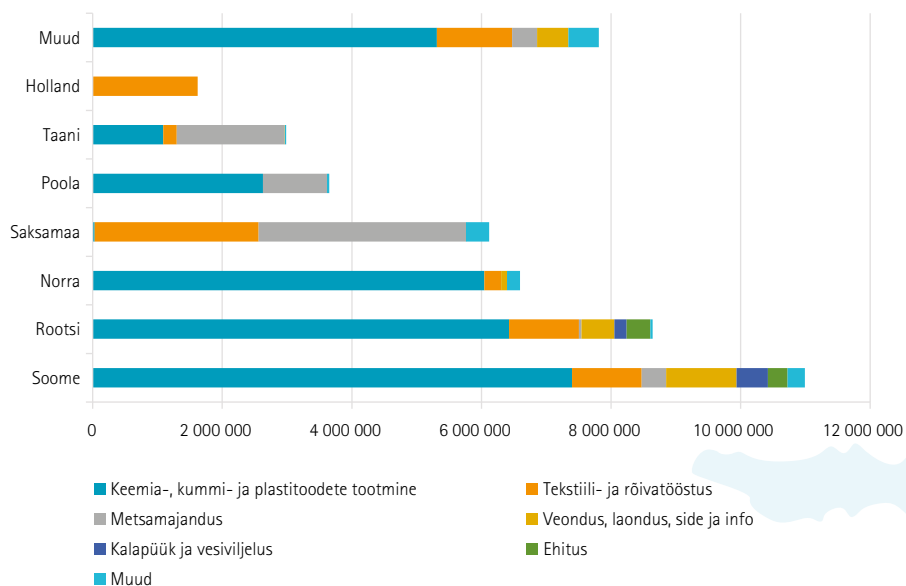
Ekspordi sihtriigid on jõukad ja parimat kvaliteeti nõudvad riigid. Eelkõige Saksamaa ja Norra on tootjale hinnatud eksporditurud, kuhu jõudmine eeldab väga head kvaliteeti.

*Hiiumaa ekspordi sihtturud ja ekspordimahud 2015–2018.
Numbriga on välja toodud 2018. aasta näitajad. Allikas: Äriregistri andmete töötlus.*

Rootsi-suunaline ekspordihüpe 2017. aastal on pigem ühekordne ja tuleneb OÜ Alfanor 1,5 miljonit suuremast ekspordist Rootsi 2017. aastal võrreldes eelnevate ja järgnevate aastatega.

*Hiiumaa ekspordimahud sihtturgude ja sektorite lõikes 2015–2018.
Allikas: Äriregistri andmete töötlus.*

*Hiiumaa ekspordimahud sihtturgude ja sektorite lõikes 2015–2018.
Allikas: Äriregistri andmete töötlus.*

Valdkond	Soome	Rootsi	Norra	Saksamaa	Poola	Taani	Holland	Muud	KOKKU
Plastitoodete tootmine	7 400	6 426	6 043	31	2 629	1 091	0	5 313	28 933
Tekstiili- ja rõivatööstus	1 073	1 081	262	2 531	0	205	1 619	1 162	7 933
Metsamajandus	378	37	0	3 199	988	1 668	0	386	6 656
Veondus, laondus, side ja info	1 086	511	88	1	0	2	0	480	2 168
Kalapüük ja vesiviljelus	486	186	0	0	0	0	0	0	672
Ehitus	301	366	0	0	0	0	0	4	671
Muud	268	36	203	356	34	19	0	466	1 383
Kogusumma	10 992	8 642	6 597	6 118	3 651	2 986	1 619	7 811	48 416

Kuidas Hiiumaa majandus rahvusvahelistub?

Lääne-Eesti maakondlikud arenduskeskused on algatanud biomajanduse arengukava koostamise, et arendada kohalikul toorainel põhinevat majandust selle maksimaalse väärimise kaudu, selmet bioressurssid seisaksid kasutult või eksporditaks neid väikse lisandväärtusega toormena. Kohalik tooraine on puit, taimekultuurid, loomakasvatus, kala, vetikas, biojäätmel, turvas, roog, rohtne biomass. Kohalikul toorainel põhinev biomajandus võib anda võimalused toorme suuremaks väärimiseks kohalike firmade poolt ja uute ettevõtete loomise, oskusteabe ja tehnoloogia täiendamise, järgides säästva biomajanduse põhimõtteid.

Regioni biomajanduse arengukava annab põhimõtteid ja suunised valdkonna tervikuna arendamiseks, lähtudes kohaliku toorme olemasolust ja tarbijate valikute suundumustest. Käesoleva loo trükki minekuks on koos ettevõtetega välja valitud kolm eelissektorit: mereäärsele piirkonda sobiv vesiviljelus (kala-, karpide- ja vetikakasvatus), biojäätmel muundamine energiaks ja märgalade baasil tervisetoodete loomine.

Kui lugeja imestab, miks puidu väärimine välja on jäetud, siis mastaabi pärast. Efore saaga seoses mäletame, et biorafineerimise tehase rajamiseks oleks vaja suurt osa vabast puidust – seepärast las puidu keemilisele töötlemisele suunatud suurprojektid olla üleriigilises fookuses.

Eelistatud kolmik iseloomustab aga hästi Lääne-Eesti erisusi ja seega võimalust luua nutika spetsialiseerumise abil konkurentsivõime. Täpsustatud väärtusahelad näitavad ettevõtetele uusi ärimudeleid, omavalitsustele keskkonna loomise vajadusi ning koostööks ka võimalikke PPP-projekte. Tühje kohti väärtusahelas saab püüda täita välisinvesteeringutega. Hiiumaa rohelise märgiga haakuval bioressursside väärimisel on potentsiaali metsade majandamisel puidutuha ja teiste orgaaniliste väetiste kasutamise kaudu, turba baaskasvustubstraatide segude tootearenduse kaudu, turba laialdasemal kasutusel bioenergia allikana, biometaani tootmisel kasutamata põllumaa biomassist, energiakultuuridest ja hilise niitega puitunud rohtsest biomassist.

Sulev Alajõe

Lääne-Eesti investorkonsultant

Investeerides tõhusamaks

Pharma Systems on Emmastes laienenud poole miljoni euro eest. Juurde on tulnud survevalu-toodete tootmine, mille tulemusena kaob ära transpordivajadus Rootsist Emmastesse, paraneb

tootmisprotsessi planeerimine ja operatiivsus. Jätkuvad pingutused kliendibaasi suurendamiseks.

Leif Andersson ei väsi ning toodab plastitööstuste jaoks Lehtmas plastgraanulit, kasutades selleks ringmajanduse põhimõttel plastjääki. Plastätervingning'u plastliiprite tootmise toomine Rootsist Hiiumaale jääb nii turunõudluse kindlustamise kui investeringutoetuse kaasamise taha.

Haapsalus elavale sakslasele Gerhard Eberlele kuuluv Lade, tuntud kaubamärgi Marinepool järgi, on Kärdla tehasesse teinud arvestatavaid investeringuid, et parandada töötingimusi. Marinepool on üks maailmas tuntumaid purjetamise riiete, merendusriiete, päästevestide ja merendusohustustarvikute tootjaid. Marinepoolil on rohkem kui 2000 jaemüügipartnerit ning esindused 38 riigis, olles Euroopa suurim päästevestide tootja vaba aja turule. Ühtlasi on ettevõtte eeskujuks töö viimisel töötajate juurde, mitte vastupidi – Ukrainas aitab õmlustöödel 130 inimest. Ettevõtete (operatsioonide) läheduse tõttu on kaalumisel koostöö õmlusettevõttega Meritik.

Oma kindlat teed käib Dagöplast. Norra ematööstuse BioBag otsib aktiivselt uusi turge, saades ettevaatavalt aru, et keskkonnakaitse nõuded jõuavad ka Kesk- ja Ida-Euroopasse. Tehases käib EASI ettevõtte arenguprogrammi toel pidev seadmete uuendamine, uue tootmistarkvara juurutamine, töötajate koolitus. Jørn Johanseni algatusel toimus koos vallavanemaga hiljuti nõupidamine keskkonnaministeeriumi asekancleri juures arutamaks Hiiumaa muutmist jäätmekorralduse näidismaakonnaks Eestis. Loomulikult oli juttu saare biojäätmete anaeroobse kääritamise käitluskeskuse rajamisest, et lõpetada jäätmete mandrile vedamine. Arutelu keskmes oli aga põhjamaise jäätmekogumise süsteemi rakendamine, kus biolagunevad kotid, eraldi konteinerid ja vedu tuleb hanke alusel omavalitsuse poolt ning viisid, kuidas ministeerium seda toetada saaks.

Vesiviljeluse potentsiaal

Vesiviljeluse tuleku märk on suur huvi Hiiumaa vetesse avamere kalakasvatuse loomiseks. Enne üleriigilise mereala planeeringu kehtestamist on Hiiumaa mereala ainuke Eestis, kus kalakasvatust lubatud (alad planeeringus näidatud). Nii ongi samadele aladele hoonestustaotlused esitanud konkurendid ning neid menetlenud tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve amet viis pärast poolteist aastat arutelusid ja lisaküsimusi otsustamise oksjonile – paraku ei anna võit õigust majandustegevust käivitada, vaid üksnes kohustuse alustada ulatuslike keskkonnamojude hindamisega, mis omakorda võtab mitu aastat. Ettevõtjad on lubanud, et keskkonnakoormuse leevendava mõjuna kasutatakse söödaks kasvatuskoha piirkonnast püütud väheväärtuslikku kala, nagu seda tehakse samas Läänemeres ka Soome ja Rootsi vetes. Mereriik Eesti impordib täna 5000 tonni vikerforelli, mida naabrid kasvatavad endale ise.

Tulevikus loodame näha arenguid ka vetikakasvatuses. Väinameres Kassari lahes leiduvat kinnumata punavetikakooslust on majanduslikult kasutatud juba 1960ndate aastate keskpaigast alates. Koosluses kasvav punavetikas agarik on väärtuslik tooraine geelistuvate polüsahhariidide tootmiseks. See omapärane haruldane kooslus koosneb kahest punavetikaliigist: agarik ehk *Furcellaria lumbricalis* ja *Coccolytus truncatus* (eestikeelne nimetus veel puudub). Punavetikas

F. lumbricalis on tänapäeval ainus Läänemeres tööstuslikult kasutatav vetikaliik. Seda hakati Kassari lahest välja püüdma 1966. aastal ja samast ajast on koosluse seisundit ka jälgitud. Viimase paarikümne aasta jooksul on toimunud ulatuslikud muutused looduslikes ökosüsteemides ja neist puutumata ei ole jäänud ka Läänemeri. Vetikavaru säästlikuks kasutamiseks on oluline teada varude suurust ja koosluse struktuuri, biomassi ja levikupindala muutumise suunda ning väljapüügi kõrval ka looduslike protsesside tulemusena esinevaid kadusid.

Ettevõtete konkurentsivõimet on jätkuvalt oluline kasvatada tootmise efektiivsemaks muutmise tehnoloogiliste võimalustega. Iga ettevõtte võiks rohkem toota samade ressurssidega, kui peidetud efektiivsus selgitada ja rakendada. MES (*Manufacturing Execution System*) tarkvara kasutusele võtmine koos anduritega kogub andmed seadmetest ja ressursikasutusest, mis seotakse tootmisprotsessi eri töökäskude ja tootmistellimustega. See võimaldab teha reaajas automaatseid otsuseid tootmise juhtimiseks ja anda tootmisest täielik ülevaade, tagades maksimaalse efektiivsuse igal ajahetkel. Tööstustoodangu kvaliteedikontrolli tarkvara võimaldab kontrollida näiteks puidumaterjali või ka pakendisiltide nõuetele vastavust. Masinõppe tarkvara oskab videokaameratelt ja lasersensorelt tulevat informatsiooni töödelda oluliselt kiiremini ja kvaliteetsemalt kui inimene. See omakorda võimaldab kvaliteediga seotud töökohtade automatiseerimisega tugevdada ettevõtete eksportivõimet. Ilmselt on paljud Hiiumaa ettevõtted kogenud, et just kaasajased tehnoloogialahendused aitavad meelitada ettevõtetesse haritud noori. Digitaliseerimine on toimumas igas sektoris. Nende muudatuste juurutamiseks annab EAS 2020. aasta lõpuni toetust kuni 200 000 eurot, eeltingimusena digidiagnostika läbiviimine.

Loov Hiiumaa – loomemajanduse arengukava

Hiiumaa arenduskeskusel on käsil koostööprojekt MTÜga Loov Eesti, et luua Hiiumaa loomemajanduse arengukava. Arenduskeskus on juba MTÜ-le Loov Eesti partneriks PATEE tugiprogrammi kaudu, tublisti panustanud ja seetõttu tegid Loov Eesti eestvedajad meile ettepaneku, et Hiiumaa võiks olla piirkonnaks, kus loomemajanduse arengukava koostatakse. Et loomemajandus on Hiiumaa jaoks suure kasvupotentsiaaliga valdkond, siis võtsime MTÜ Loov Eesti pakkumise vastu. Arengukava koostamise käigus on Hiiumaa loomeinimesed juba kohtunud ja arutanud valdkonna tuleviku üle.

Liis Rimmel
Hiiumaa arenduskeskuse juhataja

Loov Hiiumaa 2025 – teekaart loomemajanduse arendamiseks Hiiumaal

Loomemajanduse arendamine riiklikul, paikkondlikul või ka linna tasandil on viimastel aastakümnetel nii Eestis kui ka maailmas laiemalt selgelt tõusuteel. Loomemajandus põhineb inimeste loovusel, oskustel ja andel, aidates kaasa piirkonna arengule kultuuri ja loovuse abil. Loomeettevõtjad on valdavalt väike-, isegi mikroettevõtjad ning nende tegevuse äriplaneerimine on reeglina tagasihoidlik, küll aga omavad nad positiivset mõju teistele majandusharudele, eelkõige turismile. Tööstusliku tootmise asemel räägime siin peamiselt unikaalsest ja sageli kõrge kultuurilise väärtusega loomingulisest sisust, olgu selleks käsitööline disain, muusika, kunsti loomine residentuurides ning avalikusele nähtavaks tegemine galeriides. Miks siis on see mõistatuslik valdkond niivõrd oluline, pälvides paikkondlikes strateegiatel aina enam tähelepanu?

Hiiumaa arengukavas seatud visiooni kohaselt on *"Hiiumaa unikaalne kooslus puhta looduse keskel toimivast tänapäevasest elukeskkonnast, mis on tänu kvaliteetselt toimivatele tehnilistele lahendustele suurepärase ühenduses välismaailmaga"*. Visiooni elluviimisel on Hiiumaa valla eesmärgiks saare elanike arvu kasv kvaliteetsete avalike teenuste ja soodsa ettevõtluskeskkonna toel. Nagu tõdeti eelmises majandusülevaate kokkuvõttes: *"Tegelikult käib konkurents riikide (ja maakondade) vahel tööjõu ja maksumaksjate pärast. Lisandväärtust loovad inimesed, mitte masinad. Ehk edukamad on need maakonnad, kus elanike arv kasvab"*.

Lisaks töökohtadele ja kvaliteetsetele avalikele teenustele vajavad inimesed mitmekülgset elukeskkonda. Oluline on ligipääs nii loodusele kui ka rikkalikule kultuurielule, mõnus ja sotsiaalselt vaba aja veetmisele kutsuv avatud linnaruum, mitmekülgsed õppimise ning huvitegevuse võimalused. Ehk tarvis on ka galeriisid, kohvikuid, kultuuriklubsid, parke ja rattateid, kontserdimaju ja – mis kõige olulisem – inimesi, kes seda kõike algataks, arendaks ja veaks.

Virgo Sillamaa

Loov Hiiumaa 2025 koostamise nõustaja

Ragnar Siil

Loov Hiiumaa 2025 koostamise nõustaja

Siin tulebki mängu loomemajandus. Lisaks professionaalsele kultuuri- ja loometegevusele on loomeisikutel ja -ettevõtjatel oluline roll kogu elukeskkonna rikastamisel. Loomemajandus oma kõigis avaldumisvormides, ettevõtlusest mittetulundusliku ning professionaalsest mitteformaalseni, aitab kaasa kogukondade arengule, annab selle asukatele lisaks tööle ka palju muid põhjuseid, miks just siia rajadagi oma elu. Õitsval mitmekülgset loome(ettevõtluse)kogukonnal võib olla märkimisväärne mõju mitmetele külgnevatele valdkondadele, nt turismile, toidlustusele ning ürituskorraldusele, teenustele ja toodetele, mis vajavad loovaid disainilahendusi.

Professionaalsed loomeinimesed panustavad sageli mitmekülgset ka (huvi)haridusse ning hästi võrgustunud loomemajanduse kogukond on orgaaniliseks levikanaliks ettevõtlikule meelelaadile, sest loomeettevõtjad on sageli toimekad ja leidlikud eestvedajad. Seega, loomemajandust ei ole tarvis ühes kogukonnas arendada mitte ainult selleks, et professionaalne kultuurielu oleks hästi majandatud ning loomeettevõtjad edukad, vaid laiemalt elu- ja töökeskkonna mitmekesistamiseks. See panustab otse ja oluliselt Hiiumaa peamisse arengueesmärki – tuua juurde elanikke, kes soovivad Hiiumaale rajada oma kodu.

Hiiumaal on palju väärtuslikku juba olemas – kultuuri- ja noortekeskuste ning raamatukogude võrgustik, mitmeid kultuuriväärtuslikke paiku, innovaatilisi algatusi ja loomeressidentuure jm. Oluline on seegi, et Hiiumaad peavad koduks (või vähemalt suvekoduks) mitmed tuntud loomeisikud nagu Erkki-Sven Tüür, Riho Sibul jt. Siiski on Hiiumaa kogu loomemajandusliku potentsiaali realiseerimiseks veel palju vaja ära teha. Valla arengukava toob esile hulgaliselt nii kultuuri, loomeettevõtluse kui ka turismi valdkonna ees seisvaid väljakutseid, mis paljuski algavad ühise visiooni puudumisest ning vähesest koostööst ja selle koordineerimisest. Sama kinnitavad ka mitmed Hiiumaa loomeettevõtjad ja valdkonna eestvedajad, kellega "Loov Hiiumaa" teekaardi ettevalmistamisel kohtusime.

Loov Hiiumaa 2025

Hiiumaa arendamiseks on koostatud juba mitu dokumenti, teiste seas "Hiiumaa valla arengukava 2035+" ning "Hiiumaa kohaturundusstrateegia". Seega on loomemajanduse arendamiseks tarvis ühte praktilist teejuhti, mis koondaks teistes dokumentides seatud asjakohased eesmärgid üheks tervikuks ning pakuks välja järgmised sammud – see ongi "Loov Hiiumaa. Teekaart loomemajanduse arendamiseks Hiiumaal 2025" koostamise alus.

Teekaardi eesmärgiks on hinnata saarel loomemajanduse arendamise võimalusi ja loovatel lahendustel põhinevat ettevõtlust ning pakkuda välja lahendusi, kuidas muuta Hiiumaa nii kohalike kui külastavate loomeinimeste ja professionaalide seas senisest veelgi atraktiivsemaks ning seeläbi pakkuda ka saareelanikele ja turistidele paremat elu- ja külastuskeskkonda.

"Loov Hiiumaa" seab ambitsioonika visiooni neljal tasandil:

1) **Hiiumaa kui elujõuline ja omanõuline kultuuriruum.** Hiiumaad iseloomustab aktiivne

kultuurielu ja kogu saart kattev kultuuriasutuste võrgustik. Au sees on loovust toetav elukeskkond ja roheline mõtteviis. Hiidlased osalevad innukalt kultuuritegevuses.

2) **Hiiumaa kui loojate saar**, kus on head tingimused nii kohalikele kui külastavatele loomeinimestele ja ettevõtjatele. Hiiumaad teatakse kui paika, kus on suurepärane elu- ja töökeskkond loovimistele. Loomeinimesed ja -ettevõtted teevad omavahel tihedat koostööd.

3) **Hiiumaa kui loovusel põhineva ettevõtluse ja nutikate lahenduste kasvulava**. Selleks on saarel loodud mitmekülgsed võimalused loomeettevõtete arenguks, toetatakse alustavaid ettevõtteid ja turundatakse ühiselt saarel tegutsevaid loovettevõtmisi mujal Eestis ja kaugemalgi.

4) **Hiiumaa kui mitmekülgne ja põnev kultuuriturismi sihtkoht**. Saarel on alati midagi põnevat toimumas, seda ka turismihooaja-välisel ajal. Hiiumaal osatakse tutvustada ja kasutada oma rikkalikku vaimset ja ainelist kultuuripärandit.

Visiooni elluviimiseks tuleb teha palju ja mitmel rindel. Alustuseks arendada kultuurijuhitide, eestvedajate ja -korraldajate ning loomeettevõtjate strateegilise juhtimise, korraldamise, turundamise ja muid ettevõtlusealaseid oskusi ja teadmisi. Järgmiseks kasvatada teadlikkust ja nähtavust läbi "Loov Hiiumaa" kuvandi ja visuaalse identiteedi väljatöötamise, ühtse turundus- ja müügikanali väljaarendamise, loomeettevõtjate ja turismivaldkonna vahel koostööprojektide soodustamise ning Loov Hiiumaa kontseptsiooni tihedama sidumise Hiiumaa märgiüritustega, festivalide ja kultuurisündmustega.

Tõhustamiseks koostööd ja infovahetust tuleb alustuseks koostada Hiiumaa loomemajanduse kaardistus ning tuua kokku võtmepartnerid regulaarsete kohtumiste, infopäevade, koolituste ja

õppeviiside kaudu. Oluline on käivitada Hiiumaa loomemajanduse klaster, mille võimalikuks eestvedajaks võiks olla Hiiumaa arenduskeskus. See omakorda eeldab ka loomemajanduse koordinaatori ametikoha loomist. Klatri keskpunktina võiks käivitada loomeettevõtluskeskuse, mis tegutseks alustavate ettevõtete inkubaatorina ning kõigi loomeettevõtjate jaoks kooskäämise ning -töötamise paigana.

Tegevuskeskkonna väljaarendamisel tuleks võtta üheks eesmärgiks kujundada Hiiumaast üks hinnatumaid loomeresidentuuride sihtpaiku Euroopas. See tähendab mitmekülgsete loomeresidentuuride käivitamise ja olemasolevate tegevuse toetamist, mis pakuks võimalusi nii saarel tegutsevatele kui saart külastavatele loomeinimestele. Lõpuks on olulised ka loomemajanduse tugiteenused – mentorlus, töötoad, koolitused ja nõustamine, starditoetused ja inkubatsiooniteenused, seejuures kaasates ekspertidena edukaid ettevõtjaid nii Hiiumaalt kui mujalt Eestist.

Hiiumaa on eriline paik. Siinne loodus, kultuur ja inimesed on igas mõttes erilised. On aeg panna kogu saare loomemajanduslik potentsiaal täiel määral tööle, seda nii hiidlaste elukvaliteedi tõstmiseks kui Hiiumaa unikaalsuse tutvustamiseks kogu maailmale!

Tuleviku töö – uued suunad ja lahendused

Urmas Treiel

Lääne-Eesti regiooni ettevõtluskonsultant

Täna toimuva kvalifitseeritud tööjõu väljarände tingimustes oleks õige vaadata maailmas toimuvaid trende ja soodustada meile sobivate arengute toomist maakonda. Just kvalifitseeritud tööjõu osas on töö kaotamas geograafilist sidet ja muutumas protsessipõhiseks.

Alljärgnevalt on käsitletud raportis "Tuleviku töö – uued suunad ja lahendused" väljatoodud olulisi suunamuutuseid. Kasutatud on ka Eesti 2035 strateegia koostamise töömaterjale.

Uued tehnoloogiad ja IT-platvormid (sotsiaalmeedia, avaandmed, avatud platvormid, pilve-tehnoloogiad, suurandmed, tehisintellekt jne) muudavad ettevõtete struktuuri ja toimimist. Traditsioonilised töö tegemise viisid hägustuvad ning need muutused eeldavad võrreldes senisega enam paindlikkust ja autonoomsust nii ettevõtjatelt kui ka töötajatelt. Paindlikele töötamise vormidele on iseloomulikud ebatraditsioonilised tööajad ja -kohad või ebaregulaarne töötegemine.

Tehnoloogia areng on kiirendanud töökohtade automatiseerimist, mille tulemusel väheneb töökohtade arv stabiilselt pikema aja vältel. Digitaliseerimine ja muud tööturgu puudutavad trendid on kaasa toonud uued võimalused ja väljakutsed. Paljud töökohad on juba praegu varasemaga võrreldes oluliselt muutunud.

Uute töövormide levik on ajendatud eeskätt digitaalsete tehnoloogiate ja mobiilse side arengust, kuid olulised on ka põlvkondlikud ja kultuurilised muutused. Olulist rolli uute töövormide levikul mängivad uued ärimudelid ja töösuhteid juba praeguseks kardinaalselt muutnud jagamis-majanduse koostööplatvormid. On selge, et seni domineerinud pikaajaliste töösuhete asemel on maailm üha enam liikumas projektipõhise ja iseseisvaid lepingupartnereid hõlmava töö suunas, kus on keeruline eristada, kas töö tegija staatus peaks olema töötaja või hoopiski ettevõtja. Neid uusi suundumusi seostatakse läbivalt neljanda tööstusrevolutsiooni ehk digirevolutsiooni mõistega.

Eesti tulevikutöökohtade analüüs toob välja, et projektipõhiste ja iseseisvaid lepingupartnereid hõlmavate töökohtade osakaal vaid kasvab.

OSKA aruande tulevikuprojektsiooni põhjal võib Eestis lähikümneks oodata erinevate paindlike töövormide kasutamise kasvu, eriti aga kaugtööd, töötaja jagamise, töö väljakutsel ja IKT-põhise mobiilse töö kasutamist. Oluline roll saab olema paindlikel töövõimalustel ja uutel töövormidel, mis muudavad võimalikuks tööjõuturul osalemise ka väga väikese osaaajaga, eemalt töötades või ise täielikult oma tööaega kontrollides.

Uute töövormide levikut soodustavad tegurid

Võrreldes paljude teiste riikidega on Eestis väga head infotehnoloogilised võimalused kiire internetiühenduse ja mobiilse interneti näol ning Eesti elanikkonda iseloomustab kõrge digioskuste tase. Need tegurid võimaldavad rakendada IKT-põhist mobiilset tööd oma parimas tähenduses ning paljudel ametikohtadel on võimalik korraldada oma igapäevatööd kontorisse minemata – töötada liikumisel (autost, rongist), maakodust või muust eelistatud kohast.

Eestis, aga miks mitte ka Hiiumaal, on väga head võimalused uute töövormide rakendamiseks ja seeläbi IKT sektori ja ka horisontaalselt kõikide majandussektorite arenguks. IKT valdkonna ülikiiret arengut näitab ka sektori kiire kasv Eesti teenuste ekspordis.

Hiiumaale on võtmeküsimuseks uute töövormide muutustega kaasa minek ja selleks vajalike infrastruktuuride, ühenduste ning Hiiumaast kui heast kaugtöökohast kuvandi loomine.

Digitaalsed oskused ja tehnoloogia areng on tugevalt seotud ka uut tüüpi organisatsioonimudelite arenguga. Lisaks sellele, et digitaalseid platvorme on mugav kasutada, on üks seda tegevust ajendav tegur nendega liitumise lihtsus. Koostööplatvormid võimaldavad paindlikke töötamisvõimalusi nn minimaalsete turuletuleku võimalustega – tüüpitingimustele vastavad teenusepakkujad ei pea tegema muud, kui ennast veebiplatvormil registreerima. Samamoodi kiire ja paindlik on töövahendusportaalide vahendusel juhutööde leidmine.

Mööda ei saa vaadata ka nooremate põlvkondade ootuste ja väärtuste muutumisest. Arusaam tööst ja noorte ootused tööle on sarnaselt muu arenenud maailmaga muutunud ka Eestis. Üha enam kombineeritakse tööl käimist e-nomaadlusega ehk reisides töötamisega või soovitakse teha tööelust pikemaid pause, et vahepealsel ajal leida aega enda ja oma pere jaoks. Nooremate põlvkondade jaoks on tüüpiline ka missioonipõhise töö tegemise soov.

Kaugtöö edasiarendused – uued suunad

IKT-põhine mobiilne töö tähistab töökorraldust, mille raames töötatakse vähemalt osaliselt, kuid regulaarselt väljaspool põhikontorit, milleks võib olla nii tööandja poolt pakutav kontor kui ka kodukontor, kasutades selleks IKT vahendeid veebipõhise ühenduse saamiseks jagatud arvutite süsteemiga. Tööd tehakse kõikjal ja igal ajal, mis sobib kokku töö korralduse, tööülesannete, töögraafiku ja töötaja elustiiliga.

IKT-põhise mobiilse töö kasutamise tingimused: 1) töövormi kasutamisele vastav organisatsioonikultuur; 2) töötajatele võimaldatakse palju autonoomsust; 3) kasutatakse automaatseid töötaja jälgimise süsteeme; 4) lihtsustatakse töötajate omavahelist suhtlemist erinevaid veebipõhiseid suhtluskeskkondi kasutades; 5) töötajatele võimaldatakse ligipääs koostöökontoritele.

Digitaalne nomaadlus kui elustiil on digitaalsete võimaluste arenedes tekkinud nähtus. Digitaalsed nomaadid on valdavalt noored, 1980. aastate alguses kuni 1990. aastate lõpus sündinud inimeste ehk Y põlvkond, teatud valdkonnale spetsialiseerunud, iseseisva lepingupartnerina või täistööajaga ja traditsioonilise töölepingu alusel töötavad inimesed, kes kombineerivad reisimise ja töötamise. Seda võib suuresti seostada ka isikliku eneseteostuse tähtsustamise trendiga. Eelnevate põlvkondadega võrreldes tähtsustavad Y-põlvkonna inimesed tööalast edu vähem ning soovivad leida enam võimalusi oma karjääri ühendamiseks hobide ja pereeluga. Digitaalsete nomaadide elustiili osaks on pidev logistiliste plaanide tegemine ja internetivõimaluste otsimine.

Töötaja jagamine on töövorm, mille raames tööandjate grupp võtab töötajaid ühiselt tööle ning vastutab ühiselt. Tööandjad teevad tööjõu värbamisel, organiseerimisel, kasutamisel ja planeerimisel koostööd.

Rahvahanke töövormiks loetakse sellist töö tegemise viisi, mille raames viiakse omavahel kokku määramata arv tööd tegevaid isikuid ja kliente ning tööd tehakse ainult interneti vahendusel, digitaalselt koostööplatvormil. Koostööplatvorm ehk ühisplatvorm on infotehnoloogiline lahendus, mis võimaldab kas interneti, mobiilirakenduse või muu sidevõrgustiku vahendusel viia omavahel kokku sarnaste huvidega isikud – muuhulgas ka tööd andvad isikud ja tööd teha tahtvad isikud.

Allikas: Tuleviku töö – uued suunad ja lahendused – Technopolis, Riigikantselei ja TÜ 2017

Kokkuvõte

Hiiumaa majandusel läks 2018. aastal suhteliselt hästi! Ettevõtete kogukäive kasvas 2–3%, lisandväärtus aga lausa 7%. Saare olulistest sektorites on mitmeid rõõmustavaid trende:

- plastitööstuse jätkuv stabiilsus – nii lisandväärtus kui käive kasvas 4%;
- põllumajanduse lisandväärtuse kasv 23% ja käibe kasv 8%;
- toidutööstuses kasvas lisandväärtus 7%, kuid käive kahanes 7%;
- puidutööstuse lisandväärtus kasvas 5%, kuigi käive kahanes 7%;
- turismisektori areng – käibe kasv 13% ja lisandväärtuse kasv 17%.

Elmo Harjak

Swedbanki Hiiumaa suurkliendihaldur

Kas arengud on piisavalt kiired, et ühtlustada taset keskustega? Pigem mitte, oleme keskmise palga osas maakondadest viimasel kohal ja regionaalse SKP trend võrreldes Eesti keskmisega on endiselt negatiivne. Me ei ole suutnud vahet Harjumaaga vähendada ja aastatega on see pigem suurenenud.

Pean üheks Hiiumaa majanduse positiivseks mõjutajaks praamiühenduse kvaliteedi paranemist. Usun, et selle otseseks tulemuseks on turismisektori kiirenenud arengud. Kuid mainima peab ka tagasilööke 2018. aasta alguses, kui veetaseme madalseisu tõttu oli praamiliiklus mitu nädalat tõsiselt häiritud. See tagasilöök kajastub autotranspordi ettevõtete tulemustes, kuid kindlasti mõjutas selline transpordikaos kõikide Hiiumaa ettevõtete tegevust. Jääb loota, et pärast Rukki kanali süvendamist on sellelaadsete olukordade kordumise tõenäosus väga väike. Hiidlaste soovi praamigraafikute tihendamise osas väljaspool kõrghooaega on siiani erinevate põhjendustega tagasi lükatud – tahan loota, et meie arvamust lõpuks kuulda võetakse ja ühenduste kvaliteedi paranemine saab teoks ka talvisel perioodil.

Ülevaate analüütilisest poolest on välja jäänud riigi ja kohalike omavalitsuste osa ja käsitlemata on ka siin asuvate suurettevõtete tegevus Hiiumaal (Selver, Rimi, Swedbank jt), kuid üllataval kombel on tulemused eelmiste majandusülevaadetega sellegipoolest võrreldavad. Ilmselt on põhjuseks, et arvestusse on sisse läinud terve hulk ettevõtteid, kelle registreerimisaadress on Hiiumaa, kuid tegevus toimub mujal. Arvan, et sellest tulenevalt on vähenenud andmete täpsus, kuid vähenenud

käsitsi töö tõttu mugavamaks muutunud koostamisprotsessi tõttu ei saa seda pahaks panna.

Loodan, et riigipoolne töökohtade asukohta kaardistamise soov annab järgmistel aastatel parema ülevaate Hiiu maal asuvate töökohtade kohta ja täpsustab väljaspool Hiiu maad töötavate hiidlaste arvu. Ülevaate koostajatele annab see lihtsama võimaluse ilma käsitsi töökohti üles lugemata andmed täpsemaks saada.

Peaaegu ausalt tunnistama, et majandusülevaate analüütilise teksti osaga on olnud läbi aegade keerulised lood. Kui andmete analüüsiga oleme varem suhteliselt hästi hakkama saanud, siis teksti kirjutamine on olnud tõeline väljakutse. Siinkohal kummardus pikaajalisele majandusülevaate teksti kirjutajale Matti Lüsile. Hiljem on teksti osa lahendatud erinevalt – oleme küsinud kommentaare sektoris tegutsevatelt ettevõtetelt või kasutanud Hiiu Lehe majandusuudiseid. Tagantjärele ülevaateid lugedes on tegemist on omamoodi kroonikaga, kus olulised sündmused kirjas ja ettevõtjate arvamus välja toodud.

Ühtlasi olen ma otsustanud majandusülevaate koostamisest kõrvale tõmbuda. Täna kõik, kes erinevatel aegadel on aidanud seda Hiiu maajanduse arendamisel elus hoida ja panustanud oma aega, energiat ja teadmist majandusülevaadete valmimisse. Hea on teatavalt järgmistele üle anda teadmise, et Hiiu maajanduskeskus traditsiooni jätkab. Loodan, et teil jätkub jaksu sarnast ülevaadet edasi koostada ja majanduse arendamist katkestada!

Analüüsi alusandmed ja selgitused

Lääne-Eesti regiooni ettevõtluskonsultandi Urmas Treieli koostatud majandusanalüüs, mis hõlmab suure osa käesolevast trükisest, sisaldab Hiiumaa ettevõtluse sektorite ja ettevõtete andmeid perioodil 2015–2018. Töö alusandmeteks on äriregistrist saadud Hiiumaa ettevõtete majandusandmete andmebaas aastatel 2015–2018. Kuna andmed olid puudulikud, siis andmebaasi korrastati järgmiselt:

- Ettevõtluskeskkonna ja -struktuuri analüüsimisel on allikatena kasutatud lisaks äriregistri andmetele ka maksu- ja tolliameti, statistikaameti, Hiiumaa vallavalitsuse ja rahandusministeeriumi andmeid. Peamise andmebaasina on kasutatud äriregistri andmeid. Ettevõtted on grupeeritud sektoriteks nende põhitegevusala EMTAK koodide alusel, kõrvaltegevusalade EMTAK koode pole arvestatud.
- Kuna Saaremaad ja Hiiumaad puudutavad valukohad ja arenemisvõimalused on paljuski sarnased, siis töö ühe alusena on kasutatud uuringut „Saaremaa valla ettevõtluskeskkonna ja selle arendamisvõimaluste analüüs“.
- Äriregistri andmed ei sisalda füüsilisest isikust ettevõtjate FIEde andmeid. Majandussektorite analüüsi puhul ei ole FIEde majandusnäitajate suurus oluline, moodustades ettevõtluse käibest 0,82% ja töötajate arvust 1,52% (maksu- ja tolliameti 2019. a II kvartali andmed). Samas FIEde osakaal kõikidest ettevõtlusega tegutsevatest isikutest moodustab 10,82%. Hiiumaa arenduskeskus on koostanud ka varasematel aastatel majandusülevaate. Kuna metoodikad võivad olla erinevad, siis on võimalikke erinevusi:
 - FIEd ei sisaldu äriregistri andmebaasis ja seega ka käesolevas ülevaates.
 - Ülevaates pole kajastatud MTÜde ja SAte andmeid
 - Valdkonna nimetused vastavad EMTAK tähistusele ja sõnastusele, näiteks „Plastitööstus“ on ülevaates nimega „Keemia-, kummi- ja plastitoodete tootmine“.
- Käesolev ülevaade sisaldab vaid Hiiumaale registreeritud ettevõtteid, sest äriregistri andmed sisaldavad vaid Hiiumaa maakonda registreeritud ettevõtteid. Seega peab välja tooma olulised erisused, mis ei kajastu või kajastuvad moonutatavalt koostatud ettevõtlusstatistikas:
 - ◆ Suuremateks näideteks on AS EstPak Plastik, OÜ Korrashoid, OÜ Lade, OÜ ISC International ja OÜ Pakpoord, mille tegevus toimub olulisel määral või peamiselt täielikult väljaspool maakonda. See loetelu ei ole lõplik, sest paljude väiksemate ettevõtete (eriti ehitussektor) tegevus toimub samuti väljaspool maakonda.
 - ◆ Hulgi- ja jaekaubanduse sektori kõik ettevõtted ei ole registreeritud Hiiumaa maakonda ja nende käive ei kajastu käesolevas ülevaates – hinnanguliselt 50% Hiiumaa maakonna kaubanduse käibest moodustab mandrile registreeritud ettevõtete käive: Rimi ja Selver.
 - ◆ Põhitegevusalana märgitud EMTAK koodide muutmise mõju. Iga olulise ettevõtte põhitegevusala muutus võib avaldada mõju ka sektorite eri aastate võrdlusele.

Masspäringu koostamise hetkel, 16. augustil 2019 oli esitamata veel ligi 10% ettevõtete 2018. majandusaasta aruanded. Põhjuseid on kaks – esiteks osal ettevõtetest ei alga aruandeperioodi aasta alguses ja nende aruande esitamise tähtaeg ei ole veel saabunud, teiseks aruande mitteõigeaegne esitamine. 2018. aasta usaldusväärse andmebaasi saamiseks lisati puuduvate andmetega ettevõtetele 2018. aasta andmeteks 2017. aasta andmed. Eelnevalt kontrolliti suurusjärke maksu- ja tolliameti 2018. aasta iga-kvartaalsete andmete alusel, et ei oleks olulisi erisusi.

Kui võrrelda käesoleva analüüsi andmeid statistikaameti andmetega, siis peab arvestama, et statistikaameti andmetes on enamasti kasutatud 20 ja enama hõivatuga ettevõtete näitajaid. Osad andmed sisaldavad samas vaid käibemaksukohuslaste andmeid. Ülevaates kasutatav äriregistrist saadud ja majandusaasta aruannete alusel koostatud andmebaas sisaldab kõiki äriühinguid välja arvatud FIEd.

Aasta alustaja 2018

OÜ Koslapesa

Kalapüügiga tegelev ettevõtte, mis asutati 2016. aasta veebruaris. Lisaks kalapüügile tegeleb ettevõtte ka kala töötlemisega. Kõige populaarsemad tooted on tooteseeriast "lidlase maius" – vinnutatud säina filee ribad ja vinnutatud haugi filee ribad ning muudest toodetest "vinnutatud lambaliha küüslauguga". Muuhulgas on toodetele omistatud 2018. aastal Hiiumaa roheline märk, mida antakse kasutada Hiiumaal toodetud kvaliteetsetele toodetele. Hiiumaa rohelse märgi komisjon on märkinud, et ettevõtte toodete puhul väärrib erilist tähelepanu jätkusuutlik ja tõhus jäägivaba tootearendus, muuhulgas ka lemmikloomade maiuse väljatöötamisel. OÜ Koslapesa on suurima käibekasvuga ettevõtte, mis on alustanud viimase kolme aasta jooksul kasvatades käivet 147%.

Aasta investeerija 2018

OÜ Männaka

1998. aastal asutatud ettevõtte, mis tegeleb mahepõllumajandusliku tootmisega. Peamiseks mahe-toodanguks on piim, liha ja teravili. 2018. aasta põhitegevuseks oli piimakarjakasvatus. 2018. aasta käive oli 226 093 eurot, kasum 149 332 eurot ning investeeriti 1,8 miljonit eurot. Nimelt valmis Kuriste külla 258-le mahepõllumajanduslikult peetavale piimalehmale robotlaut, mis aitab oluliselt kaasa koostööpartnerite poolt hinnatud mahepiima tootmisele ja millest on omanikud unistanud juba kümnekond aastat. Piima turustatakse Saaremaa piimatööstusesse, kus sellest toodetakse mahejuustu, aga müüakse ka mahepiima. Juustu omakorda müüakse nii Eestis kui Itaalias.

Aasta tegija 2018

Stonefish OÜ

OÜ Stonefish tegevusaladeks on merekala püük, kalatoodete valmistamine, püüniste valmistamine ning kala, kalatoodete ja kalastustarvete jaemüük. 2018. aastal saadi tulu 288 715 eurot, mis on võrreldes 2017. aasta tuluga 345%. Stonefish OÜ-le kuulub hiidlaste ja Hiiumaa küllastajate poolt armastatud kalapood Kala ja võrk. Mitmed Stonefish OÜ tooted kannavad ka kvaliteedimärki Hiiumaa roheline märk – kuivatatud lesta ribad, kuivatatud säina filee ja kuivatatud haugi filee aastast 2015 ning kuivatatud ahvena, särje, kogre, räime filee ja tuulehaugi tükid aastast 2018. Samuti pälvis Stonefish OÜ toode "Kuivatet lesta ribad" esimese koha Eesti Rahva Muuseumi toidusuveniiri konkursil.

Hiiumaa ettevõtluse sõber 2018

Tanel Malk

Tanel Malk on ettevõtja ja pikaajaline Hiiumaa Ettevõtjate Liidu juhatuse esimees. Samuti on ta aktiivselt tegutsenud nõukogu esimehena Sihtasutuses Tuuru ning jätkab nõukogu liikmena Sihtasutuses Hiiumaa Arenduskeskus. Veel on ta tegev Hiiumaa Tenniseklubis ja Hiiumaa Sõprade Seltsis ning tegutseb juhatuse liikmena ettevõtetes OÜ Foktar, OÜ Faasion ja OÜ Undiulgu. Hiiumaa Ettevõtjate Liidu tegevustes on üheks tema peamiseks fookuseks olnud läbi aegade Hiiumaa ettevõtjate huvide eest seismine transpordiühenduste teemades.

Kogukonna tegija

MTÜ Kärkla Kohvikutepäev

Kohvikutepäevade traditsioon on alguse saanud aastal 2007 Kärdlast ja nüüdseks levinud üle Eesti. Põhinedes Kärkla ajalool ja kunagistel kommetel, avanevad aiavärvad ja koduksed juba 12 aastat ning külalised saavad nautida hiidlaste toidukunsti ja lahkust. Kui 2007. aastal oli reedese päeval kella 11–18ni avatud 15 ühepäevakohvikut Kärdlas, siis aastal 2018 avati 40 kohvikut neljal päeval üle kogu Hiiumaa, lisaks söömaajad hiidlaste kodudes.

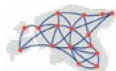
Hiiumaa mainekujundaja (eriauhind)

Hiiumaa Köök ja Pagar OÜ

Hiiumaa suurim toiduainetööstus Hiiumaa Köök ja Pagar OÜ, varasema nimega HTÜ Tootmine OÜ asutati aastal 2007. 2018. aasta jaanuaris alanud rebrandimine kulmineerus juunikuus nime muutmisega – ettevõtte kogu toodang on müügil uue kujundusega etikettidega ja pakenditega. Ettevõtte on loodud Hiiumaa Tarbijate Ühistu tootmisüksuste baasil ja kuulub 100% Hiiumaa Tarbijate Ühistule. Tootmise peamiseks tegevusalaks on pagari- ja kulinaariatoodete tootmine ja turustamine ning pool oma toidutoodangust müüakse Hiiumaalt väljaspool. Nelja viimase aastaga on toodete müük saarelt välja kasvanud ligi 40%. Hiiumaa Köök ja Pagar on pideva arendustegevusega säilitanud kohaliku toidu traditsioone ning pakub nii Hiiumaa elanikele, saare külalistele kui ka mandri-Eesti klientidele kvaliteetset eestimaist toodangut. Naturaalsed pagari-, kondiitri- ja kulinaariatooted on müügil kõigis Coop Hiiumaa kauplustes ja ligi sajas müügikohas üle Eesti.

HIIMUMAA VALD
HIIMUMAA MUNICIPALITY

MAAKONDLIKE
ARENDESKESKUSTE
VÕRGUSTIK

Hiiumaa Arenduskeskus

Europa Liit
Euroopa struktuuri-
ja investeerimisfondid

Eesti
tulevikku heaks

Hiiroma